

UDK: 236.96:235.2
Pregledni članak
Pripremljen u veljači 2004.

VELIKA BORBA

Frank B. Holbrook

SAŽETAK

Velika borba

Na mnogim stranicama Staroga i Novoga zavjeta nalazimo mnoštvo zapisa i nagovještaja o neumoljivom ratu između Boga i Sotone, između dobra i zla na kozmičkom i osobnom području. Uspoređujući ove tekstove, možemo oblikovati mozaički prozor istine kroz koji vidimo cjelokupnu poruku Biblije s većom jasnoćom nego inače.

Moralni sukob koji je uznemirio svemir stvoren Božjom rukom, usko je povezan s planom spasenja. Naime, plan spasenja ne osigurava samo izbjavljenje ljudskog roda iz okova grijeha, već i opravdanje božanskog Trojstva od Sotoninih optužbi.

U ovom su poglavlju biblijski podaci izneseni kronološkim redom da bismo uspješnije prikazali narav tog rata, kako se razbuktao, njegov tijek i posljednju bitku koja završava Sotoninim porazom i Božjom pobjedom i opravdanjem. Poglavlje završava sažetkom važnijih teoloških istina koje su obuhvaćene ovim temeljnim naukom Svetoga pisma.

Ključne riječi: *Velika-borba; Kozmički-sukob; Bog-i-Sotona; Lucifer; Pobjeda-dobra-nadzlom*

SADRŽAJ

I. Predviđeni sukob

A. Božanska tajna

1. Milost pokretač plana
2. Kristova pomirbena smrt
3. Prihvatanje uvjeta spasenja
4. Obnova karaktera
5. Vječna nagrada

B. Izazivač

II. Podrijetlo sukoba

A. Bog i Njegovo stvaranje

B. Nebeski zakoni

C. Sporna pitanja u sukobu

1. Lucifer
2. Sporna pitanja
3. Čiji je autoritet najbolji?
4. Pad Lucifera s Neba
5. Pad ljudskog roda

D. Dodatna dimenzija Neba

E. Nebeski ciljevi

III. Veliki sukob na Zemlji – Stari zavjet

A. Božanska inicijativa

1. Obećanje
2. Obredi prinošenja žrtava
3. Proročki prikazi
4. Čuvanje i širenje istina o spasenju

B. Sotonin protunapad

1. Izopačenost u pretpotopno doba
2. Razvitak neznaboštva i idolopoklonstva
3. Izopačivanje prave religije
4. Sotonske optužbe
5. Sotona je "gotovo" uspio ostvariti svoju namjeru

IV. Sukob na Zemlji – Novi zavjet

A. Nadmoćna Providnost

1. Biblija sve više u središtu
2. Iseljništvo (dijaspora, Iv 7,35)
3. Misija Židova

B. Prvi Kristov dolazak

1. Kristova pobjeda prikazana u proročanstvima
2. Kristova pobjeda nad kušnjama
3. Kristove svakodnevne pobjede nad demonima
4. Kristova mnogostruka pobjeda na križu

- C.Sotonini napadi na Crkvu
  - 1.Izopačenje nauka
  - 2.Progonstvo Crkve
- D.Sukob u mikrokozmu
- V. Sukob završen
  - A.Posljednja borba
    - 1.Zvijer slična leopardu (Otk 13,1-10)
    - 2.Zvijer s dva roga (Otk 13,11-17)
  - B.Vijest o danu suda
    - 1.Vijesti trojice anđela (Otk 14,6-13)
    - 2.Posljednji sud (Otk 14,7)
  - C.Osnovna sporna pitanja
    - 1.Poslušnost: Deset zapovijedi
    - 2.Štovati Boga ili Sotonu?
  - D.Sotonin poraz i uništenje
    - 1.Sotona utamničen
    - 2.Milenij
    - 3.Posljednji sud: izvršna faza
- VI. Neke teološke posljedice
  - A.Osiguran moralni sklad
  - B.Svjetonazor
  - C.Ljudske patnje
  - D.Božji karakter
  - E.Pripremljenost vjernika
- VII.Povijesni pregled
  - A.Crkveni oci prije i poslije Niceje
    - 1.Origen (185.–254.)
    - 2.Augustin iz Hipona (354.–430.)
  - B.Reformacija i poslije reformacije
    - 1.Jean Calvin (1509.–1564.)
    - 2.John Milton (1608.–1674.)
  - C.Suvremeno doba
  - D.Adventističko stajalište
- VIII. Literatura

I. Predviđeni sukob

A. Božanska tajna

Bog je sva razumna bića stvorio kao slobodna i moralna sa sposobnošću da iz ljubavi budu odana Stvoritelju ili da odbace Njegov autoritet. Više novozavjetnih tekstova pokazuje da je Bog predvidio otpad među anđelima i pobunu koja će iz toga uslijediti. On je unaprijed znao da će i čovječanstvo biti zavedeno i da će se priključiti pobuni.

Prije početka vremena (bar što se Zemlje tiče) – u nekom trenutku u prošloj vječnosti – Bog, odnosno Otac, Sin i Sveti Duh, načinio je plan spasenja da bi se suočio s ovom predviđenom krizom. Za apostola Pavla je ovaj plan tajna “koja je bila skrivena od vječnih vremena” (Rim 16,25 – Ša, izdanje 1942). Ovu “tajnu” ili “sakrivenu mudrost”, kaže Pavao, “predodredi Bog prije vjekova”, dakle prije nego što je počelo vrijeme na Zemlji (1 Kor 2,7 – JB).

Ovo je “Tajna Radosne vijesti”, objašnjava Pavao na drugom mjestu (Ef 6,19). Očito je, prema tome, da pobuna koja je izbila među nekim stvorenim razumnim bićima u svemiru, nije iznenadila Boga. Božansko Trojstvo je već odredilo “akciju spašavanja” za prevarene ljudske buntovnike – plan kojim će se osigurati i djelotvorno oružje za trajno gušenje pobune.

1. Milost pokretač plana

“Milost” je ljubavljiva motivirano milosrdno ponašanje Neba prema buntovnim grešnicima sa Zemlje, koji ga ničim nisu zaslužili. Na osnovi svoje milosti Bog je odlučio izbaviti i preobraziti sve pokajane grešnike koji će prihvatiti napore oko njihovog spasenja. Apostol naglašava da svoje spasenje neće moći pripisati nekim dobrim djelima koja bi učinili, već Božjoj “odluci i milosti koja nam je od vječnosti dana u Kristu Isusu” (2 Tim 1,9).

2. Kristova pomirbena smrt

Bog je odlučio da pomirbena smrt Isusa Krista bude srž plana spasenja. Apostol Petar je potvrdio postojanje te odluke kad je mnoštvu koje je prisustvovalo blagdanu Pedesetnice u Jeruzalemu rekao da je Krist bio “predan po nepromjenjivoj odluci i predznanju Božjem” da umre (Dj 2,23) Kasnije je pisao braći kršćanima: “Znajte da niste otkupljeni nečim raspadljivim ... nego skupocjenom krvi Krista kao nevina i bez mane Janjeta. On je, istina, bio prije poznat (i predodređen), prije postanka svijeta, ali se tek na kraju vremena očitova zbog vas.” (1 Pt 1,18-20)

Po svojem karakteru Bog je pravedan i milosrdan, svet i milostiv. Koliko god volio buntovne grešnike među ljudima, Bog ne bi mogao biti pravedan kad bi našao izgovor za grešnika. No prije dolaska grijeha i pobune u svemir, Bog je namjeravao pokajanim buntovnicima ukazati svoju milost (milosrđe) po Isusu Kristu zahvaljujući Njegovoj smrti za pomirenje. Ova kazna, Kristova zamjениčka smrt, zadovoljit će zahtjeve božanske pravde i omogućiti pokajanim grešnicima da dobiju oprost grijeha i da se pomire s Bogom (Rim 3,21-26).

3. Prihvatanje uvjeta spasenja

Bog – Otac, Sin i Sveti Duh – odlučio je od Adamovog grešnog roda posvojiti u svoju “obitelj” sve koji prihvate Isusa Krista za svojeg Spasitelja i Gospodina i s Njim sklope Savez.

Apostol je napisao: "Neka bude hvaljen Bog, Otac Gospodina našega Isusa Krista – on koji nas blagoslovi svakim duhovnim blagoslovom na nebesima u Kristu. On nas u njemu sebi izabra prije stvaranja svijeta ... u ljubavi nas predodredi sebi za sinove po Isusu Kristu, prema odluci svoje volje, na hvalu svoje slavne milosti. Njom nas dobrotivo obdari u Ljubljenome." (Ef 1,3-6) Nitko nije unaprijed određen da bude izgubljen jer je načinjen plan o kojem će apostol Ivan poslije pisati: "A svima koji ga primiše dade vlast da postanu djeca Božja, onima koji vjeruju u njegovo ime." (Iv 1,12; vidi BP v. 8. 2000 - Bog, IV. B)

4. Obnova karaktera

Apostol Pavao nagovještuje da se Bog također pobrinuo za izlječenje pokajanih grešnika od razornog unutarnjeg djelovanja grijeha u njihovim srcima. Njegova je zadaća bila da objavi "Tajnu koja je bila sakrivena kroz vjekove i pokoljenja" i posebno određeni aspekt ove Tajne "koja glasi: Krist, nada slave, jest među vama" (Kol 1,26.27). Budući da Krist Svetim Duhom (Iv 14,16-18.23; Rim 8,9.20) treba živjeti u vjerniku (Gal 2,20), obećanje da će boraviti u vjerniku vjerojatno se odnosi na preobražavajuće i obnavljajuće djelovanje Svetoga Duha u životu čovjeka (Iv 3,6-8; Rim 8,14-16; vidi BP v. 8. 2000 - Bog, VII. C. 5. c).

Ako je ovo razumijevanje teksta u Kološanima ispravno, Božji plan je trebao zadovoljiti dvije velike potrebe grešnog ljudskog roda: (1) smrt, kaznu za grijeh, poništiti će Kristova pomirbena, zamjenička smrt; (2) silu grijeha u ljudskom srcu nadomjestiti će Krist u vjerniku djelovanjem Svetoga Duha.

5. Vječna nagrada

Dva teksta govore o nagradi koju je Bog odredio za one koji prihvate plan spasenja. Apostol Pavao piše u Titu 1,2 o vjernikovoju nadi "u vječni život – život koji prije vječnih vremena obeća Bog, koji nikad ne laže". Isusova usporedba o posljednjem sudu proširuje ovo obećanje o vječnom životu: "Nakon toga će kralj reći onima s desne strane: 'Dođite blagoslovljeni Oca mog, i primite u posjed kraljevstvo koje vam je pripravljeno od postanka svijeta.'" (Mt 25,34) Budući da je ovo baštinjeno kraljevstvo zapravo ponovno stvorena i obnovljena Zemlja – što je zasad još budućnost (Mt 5,5; 2 Pt 3,13) – izraz "pripravljeno" aludira na odluku koju je Bog donio u prošloj vječnosti stvarajući plan spasenja.

U istoj usporedbi Isus govori i o odluci koja se odnosi na nepokajane pobunjenike: "Idite od mene, prokleti, u oganj vječni, što je pripravljen đavlu [*diabolos*] i anđelima njegovim!" (Mt 25,41) Prema tome, na ovom nebeskom vijeću održanom prije stvaranja svijeta, Bog je najavio konačnu sudbinu i pokajanih i nepokajanih pripadnika ljudskog roda. Iz ove izjave možemo zaključiti da Bog nikad nije namjeravao ljudski rod prepustiti propasti. Uništenje je bilo namijenjeno samo "đavlu i anđelima njegovim".

Ovaj niz značajnih tekstova, koji u kratkim crtama prikazuju glavne elemente božanskog plana spasenja, prepoznaje "neprijatelja", začetnika moralnog sukoba koji će tisućljećima potresati svemir: "đavla" i anđele koji su se udružili s njim. Jedan od razloga Mesijina dolaska na svijet bila je i potreba da objavi odluke koje su Otac, Sin i Sveti Duh donijeli za spasenje ljudi. "U usporedbama ću progovoriti: otkrit ću sakriveno od postanka svijeta." (Mt 13,35; vidi BP v. 9. 2001 - Spasenje, II. A)

B. Izazivač

U usporedbi o sudu (Mt 25) Isus je izazivača sukoba, neprijatelja božanskog poretka, nazvao “đavlom”, što je samo jedno od imena pripisanih ovom zlom biću. O njemu se govori i kao o “napasniku” i “kušaču” (Mt 4,1.3.10). U Otkrivenju je “veliki Zmaj”, “stara zmija” – što je aluzija na način na koji je kušao Evu – i “zavodnik cijelog svijeta” (Otk 12,9; usp. 20,2). On je također opisan kao “Zli” (Mt 13,19) i “tužitelj naše braće” (Otk 12,10).

Sotona se smatra vođom anđela koji su se udružili s njim (Mt 25,41) i nosi titulu Belzebul, “poglavica zlih duhova” (Mk 3,22). Demoni se ponekad nazivaju duhovima (Lk 9,39.42), nečistim duhovima (Mk 7,25.26) ili zlim duhovima (Lk 8,2). Sveto pismo Sotonu naziva “gospodarom zračnog kraljevstva” (Ef 2,2), “knezom ovoga svijeta” (Iv 12,31; 14,30; 16,11) i “bogom ovoga svijeta” (2 Kor 4,4; vidi BP v. 9. 2001 - Smrt, I. B. 2. a–d).

II. Podrijetlo sukoba

A. Bog i Njegova djela stvaranja

Sveto pismo započinje opisom Božjeg djela stvaranja Zemlje. “U početku stvori Bog nebo i zemlju” (Post 1,1). Iako izvještaj o stvaranju podrazumijeva djelovanje sve tri božanske Osobe – Oca, Sina i Svetoga Duha (Post 1,2.26), Novi zavjet jasno ističe Boga Sina kao aktivnog Stvoritelja koji je svojom riječju stvorio Zemlju i sve oblike života na njoj (Heb 1,1-3; Iv 1,1-3.10.14).

Apostol Pavao ide čak i dalje i pripisuje postojanje cijelog svemira – nastanjenog anđelima i drugim razumnim bićima, kao i ljudima – stvaralačkoj i održavateljskoj moći Boga Sina. “Jer je u njemu sve stvoreno – na nebu i na zemlji; vidljivo i nevidljivo, bilo prijestolja, bilo gospodstva, bilo poglavarstva, bilo vlasti; sve je stvoreno po njemu i za njega. On je prije svega, i sve se u njemu drži u redu.” (Kol 1,16.17)

Kad je božansko Trojstvo u vječnoj prošlosti stvorilo plan za spasenje ljudskog roda ako ovaj sagriješi, Ono je donijelo odluku da Bog Sin bude aktivni Spasitelj ljudi, koji je pristao da se utjelovi i umre zamjениčkom smrću pomirenja radi izbavljenja pokajnika. Tako će Stvoritelj postati Spasitelj čovječanstva. (Vidi BP v. 10. 2002 - Stvaranje, II. C.)

B. Nebeski zakoni

Mudri Bog je stvorenom svemiru, živom i neživom, dao fizikalne ili prirodne zakone. Sve je podložno zakonima koji imaju svoje mjesto u svemiru. U prirodi ništa ne bi moglo postojati kad svemir ne bi ispravno funkcionirao. Biljke i životinje rastu i razvijaju se u svojim ciklusima u skladu sa zakonima koji upravljaju njihovim postojanjem, kao što se sunca i galaksije kreću u svojim orbitama. Kad bi došlo do sloma prirodnih zakona, priroda bi utonula u kaos.

Na isti su način i razumna bića podložna fizičkim zakonima koja uređuju naš život. No Stvoritelj ih je također stavio pod upravu moralnog Zakona. Bog je odredio da sva stvorena, razumna bića postoje kao slobodna moralna bića, obdarena pravom izbora. Ovo se vidi u mnogim biblijskim pozivima da budemo poslušni Bogu i da se odvratimo od grijeha i Sotone (vidi Pnz, 30,19.20; Am 5,14.15; Jak 4,7). Budući da je božanski karakter opisan kao beskonač-

na ljubav (Izl 43,5-7; 1 Iv 4,8), Bog zahtijeva samo da odanost i služba koju Mu iskazuju svi podanici potječe iz iskrenog divljenja i ljubavi prema Njegovom karakteru.

Moralni Zakon izražava Stvoriteljevu volju i nije nametljiv. Božanska ljubav je mogla pripraviti samo pravedne i dobre zapovijedi (vidi 1 Iv 5,3). Stoga poslušnost nije teška za onoga koji ljubi Zakonodavca. Budući da "ljubav ne čini zla bližnjemu", zaključuje apostol Pavao, "ljubav je ispunjeni Zakon" (Rim 13,10). Iz toga, dakle, proizlazi da i moralna bića, koja je načinio Stvoritelj čija je narav sama ljubav, moraju imati srca ispunjena ljubavlju; ona bi trebala uživati u poslušnosti svakoj Božjoj zapovijedi ili zahtjevu.

Deset zapovijedi su prilagodba nebeskog moralnog Zakona u deset propisa koji se odnose na ponašanje ljudskog roda. Sam Isus je sazeo dvije ploče Deset zapovijedi u dvostruko načelo moralnog Zakona. Cilj prve ploče – prve četiri zapovijedi – jest: "Ljubi Gospodina Boga svoga svim srcem svojim, svom dušom svojom i svom pameti svojom." To je najveća i prva zapovijed." (Mt 22,37.38) Cilj ostalih šest zapovijedi sažet je na sličan način: "Druga je toj jednaka: 'Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe. O tim dvjema zapovijedima ovisi sav Zakon i Proroci.'" (Mt 22, 39.40; usp. Rim 13,8-10)

Možemo zaključiti da dvostruko načelo ljubavi izražava Božju volju za sve vrste razumnih bića i tvori samu srž biblijske religije: najveća je dužnost stvorenja da ukaže najvišu ljubav Stvoritelju i nesebičnu ljubav bližnjima. Možemo zaključiti da je ovo dvostruko načelo prilagođeno propisima koji su namijenjeni svim vrstama razumnih bića, kao što je i Dekalog prilagođen uvjetima u kojima žive ljudska bića. Budući da se anđeli ne žene i ne udaju (Mt 22,30), peta i sedma zapovijed za njih nemaju nikakvog značenja. S druge strane, Sotona je optužen za ubojstvo i laganje, što je prijestup šeste i devete zapovijedi (Iv 8,44).

Premda Dekalog nije bio objavljen u pisanom obliku sve dok ga Bog nije objavio na Sinaju i napisao na dvije kamene ploče (Izl 20,2-17; Pnz 10,4), izvještaji u Postanku pokazuju da su članovi ljudske obitelji usmeno poznavali ove propise od najranijih vremena (Prva ploča: Post 2,1-3; 35,1-4; Druga ploča: Post 4,8-11; 12,11-19; 18,19; 19,1-10; 39,7-9; 44,8). Apostol Pavao tvrdi da je Deset zapovijedi u usmenom obliku bilo poznato u razdoblju od stvaranja do Mojsija (Rim 5,13.14). Krajnja zloća pretpotopnih stanovnika pokazuje da su poznavali Božju volju, ali su svjesno odlučili kršiti i prezreti božanske smjernice za ljudsko ponašanje i sreću (Post 6,5).

Međutim, moralni Zakon, objavljen različitim vrstama stvorenih bića u posebnom obliku, osnovni je predmet spora u velikom sukobu koji je potresao svemir. Pitanja Božjeg autoriteta, vladavine i obvezatnosti razumnih bića da poštuju Njegovu volju (moralni Zakon), postala su uzrokom prepirki i rasprava koje su izazvale bolno otuđenje između Boga i velikog dijela anđela, kao i novostvorene ljudske vrste.

C. Sporna pitanja u sukobu

Da bismo iz biblijske perspektive jasnije sagledali moralni sukob koji je podijelio svemir, moramo razumjeti sporna pitanja i kako je došlo do toga da se o njima raspravlja među anđelima.

1. Lucifer

Sotonu, Božjeg neprijatelja, Božji Sin nije stvorio kao zlog đavla. Naprotiv, Stvoritelj ga je učinio mudrim i slavnim anđelom. Dva starozavjetna teksta neizravno opisuju podrijetlo, po-

ložaj i moralni pad tog moćnog bića (Iz 14,4-21; Ez 28,12-19). U svojem prvom značenju, ova su se proročanstva odnosila na neznabožačke kraljeve Tira i Babilona koji su živjeli u vrijeme Izaije i Ezekielia. Premda liberalni teolozi odbacuju ovo vrlo staro kršćansko tumačenje, čak je i na osnovi površnog čitanja očito da se neke pojedinosti mogu primijeniti samo na osobu daleko veću od ovih vladara na Bliskom istoku.

Zagonetku je moguće riješiti boljim razumijevanjem naravi biblijskih spisa. Premda je Izrael u određenom smislu odbacio Boga kao svojeg kralja kad je narod od proroka Samuela zatražio da uspostavi monarhiju (1 Sam 8,7; 12,12), u stvarnosti su i dalje priznavali Boga kao teokratskog vladara naroda koji vlada preko svojeg ljudskog predstavnika na nacionalnom prijestolju (Iz 41,21; Sef 3,15). Kao što je Bog stajao iza Davidovog prijestolja u Izraelu, tako je i Sotona stajao iza prijestolja ovih neznabožačkih kraljevstava. I kao što se od kraljeva iz Davidove dinastije očekivalo da pokazuju karakterne osobine i vrline pravoga Boga, tako su ovi poganski knezovi bili oličenje karakteristika svojeg demonskog kralja.

Osim toga, tako kao što se u Davidovim psalmima s vremena na vrijeme iznosi neka po-jedinost o Mesiji (većem Sinu Davidovom) – premda nije bio pravi David – tako se i u ovim proročkim tekstovima upućenima kraljevima Tira i Babilona s vremena na vrijeme zastor za trenutak povlači u stranu da istakne Sotonine karakteristike. Kao primjer takvih tekstova možemo uzeti izjavu apostola Petra da se Ps 16,8-11 ne odnosi na Davida nego na Krista, premda je David napisao ovaj tekst u prvom licu jednine (Dj 2,25-36).

Iz kombinacije ovih tekstova saznajemo da je Sotonino prvotno ime bilo “Lucifer” (Iz 14,12), ili doslovno “sin Zorin”, i da je on kao anđeo stajao u Božjoj neposrednoj blizini. “Postavih te kao raskriljena keruba zaštitnika: bio si na svetoj gori Božjoj, hodio si posred ognjena kamenja.” (Ez 28,14) Osim toga Lucifer je stvoren kao bezgrešno biće. “Savršen bješe na putima svojim od dana svojega rođenja dok ti se u srcu ne začu opačina.” (r. 15)

Zatim proroci objašnjavaju kako je tako uzvišeni anđeo počeo njegovati misli o svojoj veličini. “Srce ti se uzoholi zbog ljepote tvoje, mudrost svoju odnemari zbog svojega blaga!” (r. 17) “U svom si srcu govorio: Uspet ću se na nebesa, povrh zvijezda Božjih prijesto ću sebi dići. Na zbornoj ću stolovati gori na krajnom sjeveru. Uzaći ću u visine oblačne, bit ću jednak Višnjemu.” (Iz 14,13.14) Apostol Pavao se poziva na ovaj proročki opis kad upozorava na rukopoložanje novoobraćenog vjernika: “da se ne bi uzoholio te upao u istu osudu kao i đavao” (1 Tim 3,6).

Ovi nam tekstovi pomažu da shvatimo ozbiljnost sukoba. On je počeo među najvišim predstavnicima Božjih razumnih stvorenja – među nebeskim anđelima. A počeo je s plemenitim anđelom – kerubom zaklanjačem – koji je stajao pred Bogom. Izazov se rodio u Božjoj prijestolnoj dvorani. (Vidi BP v. 9. 2001 - Grijeh, III. A.)

2. Sporna pitanja

Pobuna nije odjednom buknila svom žestinom. Trebalo je vremena da se razvije. Ni sukob se nije mogao pojaviti bez nekog prividno razumnog razloga koji bi ga opravdao. Međutim, u savršenom svemiru, u kojem ničega nije nedostajalo, svakako ostaje tajnom kako je jedno stvoreno, ovisno biće moglo priželjkivati prijestolje samopostojećeg Stvoritelja – što samo po sebi izgleda nemoguće.

Oko čega se vodio spor? Nijedan pojedinačni tekst ne navodi točna pitanja koja je postavio Lucifer kad je zaslijepljen ohološću pokušavao prisvojiti božanska prava. Međutim, iz nekoliko biblijskih tekstova možemo zaključiti o kojim se pitanjima radilo.

a. Božji zakon. Apostol Ivan daje najjednostavniju definiciju naravi grijeha. “Tko god počinja grijeh, krši zakon; grijeh je kršenje zakona.” (1 Iv 3,4) Iz poslanice je očito da apostol govori o moralnom Zakonu pod čiju je jurisdikciju Stvoritelj stavio razumna stvorenja (usp. 1 Iv 3,15; 5,21).

Međutim, grijeh je daleko ozbiljniji od kršenja Zakona. Biblija izjednačuje načela i propise moralnog Zakona (uvijek prilagođene vrstama razumnih bića) s osobnom voljom Stvoritelja. U jednom mesijanskom ulomku psalmist pjeva: “Milje mi je, Bože moj, vršit volju tvoju, Zakon tvoj duboko u srcu ja nosim.” (Ps 40,9) Zbog toga se grijeh smatra namjernim kršenjem Zakona ili pobunom protiv “volje” ili Osobe Stvoritelja. Kad grešnici namjerno prestupaju moralni Zakon, oni vrijeđaju i preziru samog Stvoritelja.

Prema tome, kad Biblija kaže da je “đavao grešnik od početka” (1 Iv 3,8), možemo slobodno zaključiti da je Lucifer posumnjao u potrebu da se sveta bića, kao što su anđeli, pokoravaju Božjim moralnim zapovijedima. Možemo zaključiti da je Božji zakon proglasio ograničavanjem anđeoske slobode. Apostolova izjava pokazuje da je Lucifer na kraju odbacio božanski autoritet, jaram poslušnosti vladavini svojeg Stvoritelja i odlučio otvoreno kršiti Njegovu jasno izraženu volju u zapovijedima.

b. Božji karakter. Iza izražene volje Zakonodavca stoji Njegov karakter. Proglašavajući Božji zakon upitnim, Lucifer je izrazio sumnju u Stvoriteljev karakter. Ako je moralni Zakon za anđele – kako je Lucifer očito isticao – nepotreban i ako ograničava osobnu slobodu, onda Stvoritelj mora imati neke sakrivene pobude kad razumna bića podvrgava njegovim smjernicama. Zbog toga se može reći da je među anđelima širio glasine da su Stvoriteljeve pobude loše. Možda je Bog stekao osjećaj moći samovoljnim zahtijevanjem slijepa poslušnosti od svojih stvorenja.

Isusov opis arhibuntovnika dobro se uklapa u ovu raspravu jer podrazumijeva Luciferovo pogrešno prikazivanje Božjeg karaktera. “On bijaše ubojica od početka, i nije stajao čvrsto u istini, jer u njemu nema istine. Kad god govori laž, govori svoje vlastito, jer je lažac i otac laži.” (Iv 8,44) Isus je otvoreno optužio Lucifera za ubojstvo i laž, a to je kršenje moralnog Zakona. No koga je Sotona ubio ili protiv koga je lagao na Nebu prije izgnanstva?

Budući da Isus i Ivan opisuju “srdžbu” i “mržnju” kao pokretače ubojstva, Učitelj vjerojatno aludira na neobične osjećaje koje je Lucifer počeo njegovati i koji su ga poticali na djelovanje. Na osnovi Isusove izjave možemo pretpostaviti da je Lucifer, njegujući duboku unutarnju mržnju prema Božanstvu, na Nebu počeo pogrešno prikazivati Božji karakter drugim anđelima. Samo je podmuklim lažima o božanskom karakteru i vladavini mogao uspjeti navesti veliki dio anđela da mu se pridruže.

c. Samostalnost stvorenih bića. Prva dva sporna pitanja prikrivala su Luciferovu pravu želju: da bude neovisan o svojem Stvoritelju. Budući da je Bog izvor i održavatelj života, jasno je da sva stvorena bića postojanjem ovise o Njemu. Želja i pokušaj stjecanja neovisnosti o Bogu primarni je grijeh stvorenog bića i u samoj je srži pobune protiv božanske vladavine i znači pokušaj zbacivanja jarma pokornosti i poslušnosti Bogu.

Lucifer – prvi grešnik – nastojao se osloboditi božanskog autoriteta. O tome govori Izaijino proročanstvo: “U svom si srcu govorio: Uspet ću se na nebesa, povrh zvijezda Božjih prijesto ću sebi dići. Na zbrojnoj ću stolovati gori na krajnom sjeveru. Uzaći ću u visine oblačne, bit ću jednak Višnjemu.” (Iz 14,13.14) Pet puta se Lucifer hvali onim što će on učiniti. Njegovo “ja” postalo je središtem njegovih misli; iz njegove naravi protjeralo je nesebičnu požrtvovnu ljubav koju je Stvoritelj stvaranjem usadio u njega. Lucifer je poželio biti sam sebi bog. To i jest pitanje autonomije. Buntovno stvorenje viče: “Nisi mi potreban, Bože; sâm mogu upravljati svojim životom!”

d. Božanska pravednost i milosrđe. Čini se da je Lucifer smatrao kako je u Božjem karakteru otkrio unutarnji sukob. Sveto pismo kaže za Lucifera da je “tužitelj naše braće, koji ih je optuživao dan i noć pred našim Bogom” (Otk 12,10; usp. Zah 3,1-5). Možemo zaključiti da je Sotona tvrdio da su oni, kao i on sam, prijestupnici Božjeg zakona i da zato odriče pravo Nebu da im udijeli milost i oprost. Pitanje je: Kako Stvoritelj može biti pravedan i milosrdan? Ako je poslušnost Bogu toliko važna za sreću razumnih stvorenja, govorio je Lucifer, onda Bog prema grešnicima koji su je prekršili može primijeniti samo pravdu. Nije pošteno pokazati milosrđe prema prekršitelju. Pravednost i milosrđe uzajamno se isključuju, tvrdio je Lucifer.

Odmah postaje jasno da svako sporno pitanje povezano s izražavanjem božanskih značajki pravednosti i milosrđa izaziva sumnju u vjerodostojnost plana spasenja. U vrijeme Luciferove pobune ovaj plan je bio nepoznat razumnim stvorenjima. Bila je to “tajna”, skrivena u Božjem srcu (Rim 16,25.26; 1 Kor 2,7).

Ovo pitanje omogućuje nam da shvatimo koliko je stvaran problem s kojim se Bog suočio nakon pojave grijeha i pobune. Božanska ljubav i Njegova samilost prema razumnim bićima koja je stvorio nisu se promijenile niti bile ukinute. Ali kako sveti Bog može pružiti milosrđe buntovnom grešniku – kajao se on ili ne – i ipak ostati pravedan i dosljedan svojoj naravi? Odgovor će dati nebeski plan spasenja.

3. Čiji je autoritet najbolji?

Ako možemo suditi prema stanju na ovom planetu, svako razumno biće u Božjem stvorenom svemiru podložno je nekom autoritetu. Apsolutna sloboda ne postoji ni u prirodi niti u ljudskom društvu. Prema tome, nije pitanje kako izbjeći podložnost autoritetu, već pod čijim će autoritetom moj život doživjeti najveći procvat – sada i u vječnosti?

Najkorisniji duhovni autoritet u svemiru bio bi onaj koji bi podupirao najviši razvoj umnih, tjelesnih i duhovnih sposobnosti svojih podanika. Takav bi autoritet, naravno, bio pokretan istinskom, ljubavlju ispunjenom brigom za dobro svojih podanika jer podanik može razviti svoj puni potencijal samo u ozračju prihvaćanja i poštovanja. A upravo takvim autoritetom Bog upravlja svojim stvorenjima u svemiru.

Međutim, kako se u zoru stvaranja moglo znati je li Božji autoritet doista najbolji? Bio je to jedini poznati autoritet. Stvorena razumna bića u svemiru zapravo su imala samo dvije mogućnosti izbora: (1) mogla su se osloniti na riječ svoga Stvoritelja da je Njegova vladavina najbolja ili (2) su se mogla pokoriti vlasti drugog autoriteta i možda dokazati da je njihov Stvoritelj pogriješio.

Luciferova pitanja i pobuna koja je slijedila nagnali su anđele da se odluče. Najviši nebeski anđeo uputio je izravni izazov Stvoritelju. Odbacio je Božji moralni Zakon i vladavinu. Izrazio je sumnju u Božji karakter i pobude. Zahtijevao je da se stvorenjima prizna pravo na neovisnost i slobodu od Stvoriteljeve kontrole. Osim toga, proglasio je da je istodobno iskazivanje božanske pravednosti i milosrđa nespojivo s Njegovom svetošću. Bog nije mogao promijeniti mišljenje i ponašanje Lucifera i njegovih pristaša, pa su bili istjerani s Neba i lišeni svojih položaja. Tako je počeo veliki moralni sukob između Boga i Lucifera (Sotone). Ovaj će se spor poslije razvijati u areni ljudske povijesti.

Tijekom idućih stoljeća odvijanja ovog sukoba na Zemlji, pred svim razumnim bićima u Božjem svemiru na ispit su bile stavljene dvije velike istine o autoritetu: (1) Vladajući autoritet utemeljen je na ljubavi i nesebičan je. On će uvijek vladati u najboljem interesu svojih štíćenika. Zakoni, zahtjevi ili ograničenja uvijek će na srcu imati interese stvorenih bića iako se to možda na prvi pogled neće vidjeti. (2) Svaki drugi autoritet bit će po samoj svojoj naravi pokretan sebičnošću. Takav će autoritet na kraju izrabiti i upropastiti svoje podanike. On može mnogo obećavati, može čak svojim podanicima dati prividnu slobodu, ali će na kraju zbog svoje naravi pokazati da radi protiv dobrobiti svojeg naroda.

4. Pad Lucifera s Neba

Četiri biblijska teksta neposredno potvrđuju da je Lucifer, zajedno sa svojim anđelima, zbačen s Neba:

a. Luka 10,18. Kada se “sedamdesetorica” – učenici koje je Isus podučio da Mu pomažu u radu zajedno s Dvanaesticom – vratila sa svojeg prvog zadatka, uzviknuli su oduševljeno: “Gospodine, čak nam se i zli duhovi pokoravaju u tvoje ime.” (Lk 10,17) Isus im je odgovorio: “Gledao sam sotonu gdje pade kao munja s neba.” (r. 18; prošlo nesvršeno vrijeme)

Grčko prošlo nesvršeno vrijeme daje pokretnu panoramu zbivanja. Isus je, možda u vide-nju, promatrao zbacivanje Lucifera s Neba, propadanje njegovog kraljevstva tame koje je bilo uzdrmano Njegovom službom i službom Njegovih učenika i na kraju đavolju konačnu propast koja će se ostvariti Njegovom pomirbenom smrću na križu.

b. Otkrivenje 12,7-9. “Uto se zametnu rat u nebu koji je Mihael sa svojim anđelima morao voditi protiv Zmaja. Zmaj i njegovi anđeli prihvatíše borbu, ali je ne mogoše izdržati. I mjesta za njih više nije bilo u nebu. Bijaše zbačen Zmaj, stara Zmija koja se zove davao – sotona, zavodnik cijeloga svijeta – bijaše zbačen na zemlju i bijahu zbačeni s njime njegovi anđeli.”

Nije neobično da biblijski pisac stapa dva zasebna događaja i da ih prikazuje kao jedan. Na primjer, Matej je prikazao Isusovo izlaganje o drugom dolasku i izvršnoj fazi posljednjeg suda kao jedan događaj, premda se ovaj drugi zbiva na kraju milenija – tisuću godina poslije (Mt 25,31.32; Otk 20,11-15). I apostol Petar opisuje “dan Gospodnji” kao drugi dolazak produžuju-ći ga, međutim, sve do ponovnog stvaranja Zemlje (2 Pt 3,10-13).

Čini se da je zbacivanje Sotone i njegovih anđela s Neba, opisano u Otkrivenju 12, slično stapanje događaja; ono obuhvaća prvotno zbacivanje s njihovih položaja u nebeskim dvorima i poslije duhovno zbacivanje Sotone prigodom Kristova raspeća, s time što je drugi događaj posebno naglašen u tekstu.

Dokaz da tekst uključuje prvotno, fizičko zbacivanje Sotone nalazi se u činjenici što spominje Mihaela, koji se zajedno s anđelima odanima Bogu bori protiv izazivača. Mihael, čije ime znači “Tko je kao Bog?” i koji se u tekstu naziva “arkandeo”, odbacio je jednostavnim ukorom Sotonino prisvajanje Mojsijeva tijela i nastavio s uskrisivanjem umrlog patrijarha (Jd 9). Ovaj sukob između Životodavca i đavla pokazuje da Mihael nije neko obično biće.

Premda je opisan kao poglavar ili vođa (*arch*) anđela, Sveto pismo pokazuje da je poglavar anđela *božanska Osoba*, a ne stvoreni anđeo. Kad je Jošua izišao pred “vođu [hebrejski *šar*] vojske Jahvine [nebeskih anđeoskih četa]”, pao je ničice i poklonio mu se; poslušao je nalog: “Skinu obuću s nogu svojih, jer je sveto mjesto na kojem stojiš.” (Jš 5,13-15) Budući da je ljudima zabranjeno klanjati se anđelima, poglavar anđela mora biti božanska Osoba (usp. Otk 19,10; 22,8,9).

U Knjizi proroka Daniela Mihael se spominje triput (Dn 10,13.21; 12,1). U posljednjem tekstu opisan je kao “veliki knez koji štiti sinove tvog naroda” (Dn 12,1). “Štititi” Izraela znači posredničku ulogu. Takva se uloga pripisuje jedino Isusu Kristu (1 Tim 2,5).

Budući da se čini kako Mihael kao nebesko biće ima silu i vlast uskrisivati od mrtvih i budući da obavlja i posredničku službu, mnogi kršćani vjeruju da je On Bog Sin, tako opisan prije svojeg utjelovljenja, i da se upravo On, zajedno s odanim anđelima, borio protiv Lucifera i njegovih sljedbenika u ovom duhovnom i moralnom ratu te da je konačno istjerao pobunjenike s Neba i oduzeo im njihove dotadašnje položaje. Oni su bili zbačeni “na zemlju” (Otk 12,9). Zato pojavljivanje Mihaela u ovom tekstu pokazuje da je prvotno, fizičko zbacivanje Sotone stopljeno s kasnijim duhovnim padom koji je Sotona doživio prigodom Kristove smrti, kad je potpuno razotkriven pred cijelim svemirom kao neprijatelj svake pravednosti.

c. 2. Petrova 2,4; Juda 6. Zašto Bog nije uništio Sotonu i njegove sljedbenike na kraju sukoba? Ovi tekstovi, koji govore o zbacivanju Sotone, počinju odgovarati na ovo pitanje: “Ako, naime, Bog nije poštedito anđela koji su sagriješili, već ih strmoglavio u pakao [*tartarus*] i predao mračnim bezdanima gdje ih čuva za Sud.” (2 Pt 2,4) “Te kako je ostavio u vječnim okovima, paklenom tamom pokrivene, za sud velikog Dana anđele koji nisu sačuvali svoje dostojanstvo, nego su ostavili svoje boravište.” (Jd 6)

Naša riječ “pakao” (2 Pt 2,4) ne postoji u grčkom izvorniku. Ona se u našem prijevodu javlja kao tumačenje grčkog glagola *tartaroō*, čije je doslovno značenje “baciti u tartar”. Neznabožački Grci smatrali su da je tartar neko podzemno mjesto na kojemu se kažnjavaju ljudi bačeni u njega. Glagol se pojavljuje samo jednom u Novome zavjetu, ali je jasno da ga apostol Petar kao kršćanin ne rabi u njegovom neznabožačkom značenju. Služeći se ovim glagolom i dajući mu kršćansko značenje, Petar svakako misli na planet Zemlju na koji su zbačeni Sotona i njegovi demoni (Otk 12,9).

Paralelni tekst u Judi na sličan način izražava misao da su pali anđeli bili odvojeni od svjetlosti Božje prisutnosti i ograničeni na moralnu tamu ovoga svijeta. “Paklena tama”, “vječni okovi” i *tartarus* slikoviti su izrazi koji prikazuju ograničenja i granice koje je Bog postavio ovim nadnaravnim bićima. Kad bi ovim zlim anđelima bilo dopušteno da čine što žele, oni bi u svojem ratu protiv Neba uništili ljudski rod i Zemlju.

Moralno okruženje u kojem Sotona i njegovi demoni djeluju prikazano je kao područje tame. Oni su vrhovnici “ovog mračnog svijeta” (Ef 6,12). Sotonino “kraljevstvo” (Mt 12,26) je

“vlast tame” (Kol 1,13) koja se bori protiv Boga i Njegovog naroda. Isus je tu činjenicu naglasio u Getsemaniju prilikom svojeg uhićenja: “Ovo je vaš čas” – rekao je onima koji su Ga došli uhititi. A onda je višu silu koja ga je nastojala uništiti razotkrio kao “vlast [*exousia*] tame” (Lk 22,53).

Treba zapaziti da su aktivnosti palih anđela ograničene do “suda velikog Dana” (Jd 6), odnosno do posljednjeg suda. Ova činjenica pokreće važno pitanje: Zašto je potrebno razdoblje čekanja? Osim toga, ako su Otac, Sin i Sveti Duh odlučili uništiti đavla i njegove anđele (Mt 25,41), ako je planirana Kristova pomirbena smrt trebala dovesti do osude i uništenja Sotone (Iv 12,31.32; Heb 2,14), zašto se odgađa izvršenje te odluke?

Na temelju biblijskih činjenica možemo zaključiti da razdoblje milosti određeno palim anđelima pokazuje Božji karakter. Da bi bio pravedan prema razumnim bićima koja je stvorio, Stvoritelj je morao dati dovoljno vremena da se načela samoljublja i prestupanja Njegove volje razviju i sazru kako bi sva slobodna bića mogu odlučiti kome će služiti, uz potpuno razumijevanje posljedica. I kao što je apostol Pavao rekao za sebe i svoje suradnike da su postali “prizorom [*theatron*, ‘pozornica’] svijetu, anđelima i ljudima” (1 Kor 4,9), tako se načela grijeha i pravednosti, sa svim svojim golemim i sveobuhvatnim posljedicama prikazuju na zemaljskoj pozornici. Ova dva načela vode smrtnu borbu. A mi, stvorenja koja promatraju, moramo odlučiti koji je borac u pravu – komu ćemo biti odani cijelim srcem. Ovdje su nam iznesene tajne u koje “anđeli žele zaroniti” (1 Pt 1,12).

5. Pad ljudskog roda

Poput anđela, Adam i Eva bili su stvoreni kao slobodna moralna bića. Zabrana da jedu plod sa stabla spoznaje dobra i zla stavila ih je na jednostavnu kušnju; bilo im je omogućeno da ostanu poslušni Bogu iz ljubavi ili da Mu budu neposlušni uzdižući svoju volju nasuprot Njegovoj. Kad je Sotona stao pred Evu zakrabuljen u zmiju koja je ležala na granama stabla (Otk 12,9), namjeravao je u njezino srce posijati sjeme sumnje u Božje poštenje kako bi je prevario i naveo na neposlušnost. Na Evino priznanje da mogu slobodno jesti sa svakoga stabla u vrtu osim s toga jednoga koje ne smiju dirati ni s njega jesti, Sotona joj je ubrizgao svoj otrov lukavom tvrdnjom: “Ne, nećete umrijeti! Nego, zna Bog: onog dana kad budete s njega jeli otvorit će vam se oči, i vi ćete biti kao bogovi, koji razlučuju dobro i zlo.” (Post 3,4.5)

Eva je prihvatila Sotoninu laž i sumnju brzo zaboravljajući sve što je znala o svojem Stvoritelju. Vjerojatno je pomislila: Ako su Božje pobude za zabranu sumnjive, onda zabrana i prijetnja smrću možda uopće nisu istinite. U skladu s ovim pretpostavkama, čvrsto ukorijenjenima u mislima, svojim je posljednjim činom potvrdila svoju neovisnost – provela je svoju volju i bila neposlušna Božjoj zapovijedi. Eva je ubrala plod i pojele ga, a poslije je nagovorila i Adama da ga kuša (r. 6).

Sotona je naveo Evu na takvo razmišljanje, ali je Adam, nakon Evine odluke, sam odlučio otvoreno prekršiti volju svojeg Stvoritelja (1 Tim 2,14). Očito je prihvatio Evino gledište jer je bio spreman izgubiti. Međutim, kao glavar ljudskog roda, Adam je odgovoran što je čovječanstvo stavio pod vlast grijeha (Rim 5,12-19).

Kad se pad anđela usporedi s padom Adama i Eve, vidimo znakovitu sličnost. Oba grešna roda razumnih stvorenja posumnjala su u (1) Stvoriteljev karakter i (2) Njegove zapovijedi.

Posljedica je bila (3) da su se stvorenja svojom voljom usprotivila Njegovoj jasno izraženoj volji. Grijeih u svojoj srži zahtijeva da stvorenja budu neovisna o Bogu. Grešnik se odbija pokoriti božanskom autoritetu, bez obzira na to događa li se pobuna na svemirskoj razini ili u srcu pojedinca. Grijeih je isti i kod anđela i kod ljudi: tvrdokorno odbijanje pokornosti bilo kome osim sebi samome.

Pad ljudskog roda u grijeh odrazio se na njemu na više načina. (1) Smrt je postala njegov usud (Rim 5,12). (2) Vladanje Zemljom prešlo je u Sotonine ruke. Neko vrijeme je Bog dopustio Sotoni neograničenu vlast; on je opisan kao “bog ovoga svijeta” i njegov “knez” (2 Kor 4,4,5; Iv 12,31). Pad je kao posljedicu imao i kvarenje ljudske naravi; svi su elementi – intelektualni, emocionalni, voljni – osjetili posljedice grijeha (Jr 17,9; Ef 4,18). Ukratko, Adamova pobuna otuđila je čovjeka od Boga. Ljudi su postali Božji “neprijatelji” (Rim 5,10) i “djeca srdžbe” (Ef 2,3), što znači da su potpali pod Božji sud. Karakteristika grešnika je umno protivljenje Božjem zakonu i autoritetu (Rim 8,7; vidi Grijeih, III. B. 1–4).

D. Dodatna dimenzija Neba

Ljudskom rodu pad u grijeh nije donio slobodu i nezavisnost. Moralni pad Adama i Eve omogućio je Sotoni da Zemlju pretvori u svoj mostobran u ratu protiv Boga. Pali anđeli i pali ljudi ujedinili su se u izopačen savez protiv Stvoriteljeva autoriteta. I jedni i drugi otpadom su postali zli.

U svojoj usmenoj osudi Sotone (zmijske), međutim, Stvoritelj je dodao novu dimenziju velikom sukobu, osiguravajući sredstvo uz čiju pomoć se pali ljudski rod može osloboditi grešne veze sa Sotonom ako to poželje. Bog je rekao Sotoni: “Neprijateljstvo ja zamećem između tebe i žene, između roda tvojeg i roda njezina.” (Post 3,15)

Hebrejska riječ za “neprijateljstvo” (*šbāh*) ima značenje osobnog neprijateljstva ili mržnje između dvije osobe. U svojem ratu protiv Stvoritelja Sotona je razvio snažno neprijateljstvo prema Bogu i svakom obliku Njegove vladavine. S druge strane, grešni čovjek nije prirodno mrzio Sotonu. U svojem proglasu koji smo upravo naveli, Stvoritelj je obavijestio Sotonu da će sad usaditi takvo neprijateljsko držanje u palog čovjeka.

Biblija pokazuje da je ovaj novi element zapravo božanska milost, odnosno djelovanje Svetoga Duha na ljudsko srce. Njegova prisutnost i djelovanje omogućit će grešniku da mrzi grijeh i da se odvrti od Sotonine vlasti. Isus je o ovoj istini razgovarao s Nikodemom: “Tko se ne rodi od vode i Duha Svetoga, taj ne može ući u kraljevstvo nebesko. Što je rođeno od tijela, tijelo je; što je rođeno od Duha, duh je. Ne čudi se što ti reko: treba da se odozgo rodite. Vjetar puše gdje god hoće. Čuješ mu šum, ali ne znaš ni odakle dolazi ni kamo ide. Tako je sa svakim koji je rođen od Duha.” (Iv 3,5-8)

Djelujući preko savjesti (usp. Rim 9,1), Sveti Duh pokreće pripadnike ljudskog roda nastojeći grešnike privući Bogu. I dok ih osvjedočuje i obraća, On ujedno usađuje neprijateljstvo prema zlu i ljubav prema pravednosti (usp. Am 5,14.15; Heb 1,9). Ova značajna uloga Svetoga Duha – stvaranje neprijateljstva prema grijehu i nepravdi – omogućuje oslobađanje od robovanja Sotoni.

E. Nebeski ciljevi

Padom Adama i Eve, Sotona je naizgled izvojevao odlučujuću pobjedu u velikom sukobu. Ljudski rod, kao i mnoštvo anđela, otvoreno su odbacili božanski autoritet. Pobuna započeta na Nebu, proširila se i na ljudski rod. Zemlja se sada pridružila pobuni i otuđila od Neba. Možda će se i druge vrste razumnih stvorenja priključiti pobunjenicima?

Ali širenje pobune nije Boga zateklo nesprenim. Sad je započela moralna bitka i pokrenut je plan spasenja, pripremljen u dalekoj prošloj vječnosti. Razmatrajući njegove osnovne elemente (vidi I. A.) možemo prepoznati njegova četiri cilja:

1. Oslobođiti (opravdati) od svih optužbi Božji karakter, Zakon i vladavinu.
2. Osigurati i potvrditi odanost bezgrešnih razumnih stvorenja.
3. Osigurati spasenje svih ljudskih grešnika koji će se odazvati pozivu Neba i prihvatiti Stvoriteljevu milostivu vladavinu.
4. Uništiti Sotonu, njegove pobunjene anđele i nepokajane grešnike među ljudima i ukloniti posljedice grijeha vraćanjem Zemlje u iskonsko stanje i obnovom iskonskog sklada u svemiru.

III. Veliki sukob na Zemlji – Stari zavjet

A. Božanska inicijativa

U osudi Sotone (zmije) u Edenu, Stvoritelj je prvi put najavio dolazak Mesije – Otkupitelja koji će svojom pomiriteljskom smrću omogućiti spasenje pokajanim grešnicima i uništenje Sotone i njegovih zlih vojski.

1. Obecanje

“Ono će ti glavu satirati [zadati smrtonosni udarac Sotoni-zmiji], a ti ćeš mu vrebati petu.” (Post 3,15) Kao što se pupoljak postupno razvija, tako je ovo tajanstveno proročanstvo tijekom stoljeća polako otkrivalo svoje značenje dok su preko proroka najavljivane pojedinosti. Božjim je sljedbenicima bilo rečeno da će se obećani ženin Potomak pojaviti preko Abrahamovih potomaka (Post 12,3; 22,18; Gal 3,16), potomaka njegovog praunuka Jude (Post 49,10) i preko kasnijeg potomka Davida (Ps 89,21-38; Jr 23,5.6). Apostol Pavao je pozvao Timoteja: “Sjećaj se Isusa Krista koji je uskrsnuo od mrtvih, rođen od Davidova potomstva. Tako to uči moja Radosna vijest.” (2 Tim 2,8)

2. Obredi prinošenja žrtava

Žrtveni sustav očito je uveden neposredno nakon Adamovog i Evinog pada u grijeh da bi se u njima i njihovim potomcima sačuvala nada u obećanog Spasitelja (Post 4,4; Heb 11,4). Žrtve su bile simboličko sredstvo kojim se grijeh mogao oprostiti na osnovi grešnikove vjere u Boga (Heb 9,22) koji će poslati pravo Janje da umre zamjeničkom smrću za ljudske grijehe (Heb 10,4; Iv 1,29).

Jednostavne žrtve patrijarhâ (Post 8,20; Job 1,5) na kraju su bile pretvorene u potpuno razvijen žrtveni sustav s opunomoćenim svećenicima i Svetištem (prvo šatorom, a kasnije stalnim hramom). Biblijski podaci pokazuju da je uspostavljen sustav bogoslužja u hebrejskom Svetištu (kao i jednostavniji patrijarhalni sustav koji mu je prethodio) simbolima i slikama

naviještao "Evandjelje" ili plan spasenja onako kako je prvotno donesen na božanskom vijeću. Pisac Poslanice Hebrejima kaže: "I mi smo [kršćani], sigurno, primili Radosnu vijest kao i oni [Izraelci]" (Heb 4,2; vidi BP v. 10. 2002 - Svetište, I).

3. Proročki prikazi

Kako su prolazila stoljeća, maglovito obredno pretkazivanje pomirbene smrti i svećeničke službe mesijanskog Otkupitelja bilo je prošireno nadahnutim, proročkim otkrivenjima (1 Pt 1,10.11). Na primjer, mjesto Njegova rođenja (Mih 5,1), vrijeme Njegovog pojavljivanja i smrti (Dn 9,24-27), zamjenička narav Njegove smrti (Iz 53) i Njegovo svećeništvo (Ps 110,1.4), sve je to postupno bilo otkriveno prorocima.

4. Čuvanje i širenje istina o spasenju

Bog je isprva znanje o sebi pokušavao sačuvati preko niza vjernih patrijarhâ i njihovih obitelji (usp. Post 5; 11,10-32). Ali kad se dužina ljudskog života nakon potopa naglo smanjila i ljudski rod se podijelio na rase proširene po svoj Zemlji, Bog je odlučio stvoriti sebi narod od Abrahamovih potomaka (Post 12,1.2) koji će djelovati kao Njegovi svjedoci cijelom svijetu.

Bog je na Sinaju Abrahamove potomke organizirao u narod. Ovim je izabranim svjedocima povjerio Pisma – pisano otkrivenje svoje volje (Rim 3,1.2), moralni Zakon u obliku Deset zapovijedi, prošireni žrtveni sustav bogoslužja i svoja obećanja (Rim 9,4.5). On je s tim narodom sklopio Savez i time obnovio Savez s Abrahamom uz obećanje: "Bit ću vam Bog, a vi ćete meni biti narod." (Lev 26,12)

Gospodin je naselio Izraelce u Palestini, mostu koji povezuje tri kontinenta (Europu, Aziju i Afriku). "Ovo je Jeruzalem! Postavih ga u središte narodâ, okružih ga zemljama!" (Ez 5,5) rekao je proroku Ezekielu. Prema Božjem planu Izrael je trebao biti zublja istine koja će sve narode privući Stvoritelju. Sam Bog je izjavio: "Jer će se Dom moj zvati Dom molitve za sve narode." (Iz 56,7) Gospodnja je namjera bila da svi narodi Zemlje potraže Njegovu istinu u Njegovom Svetištu i da onda kažu jedan drugome: "Hajdemo, uziđimo na Goru Jahvinu, pođimo u Dom Boga Jakovljeva! On će nas naučiti svojim putovima, hodit ćemo stazama njegovim." (Iz 2,3)

B. Sotonin protunapad

Sotona je u Novome zavjetu opisan kao "duh koji je sada na djelu među nevjernicima" (Ef 2,2). Premda se vrlo rijetko spominje u Starome zavjetu, zloća koja se u starozavjetno doba pojavila na svim stranama, nijemo svjedoči o njegovoj prisutnosti i aktivnosti. On sad nastavlja sukob s Nebom uz pomoć svojeg novog saveznika, grešnog čovječanstva.

1. Izopačenost u pretpotopno doba

Tijekom života prvih deset patrijarhâ (Post 5) stanovnici Zemlje su se toliko izopačili da se Stvoritelj morao umiješati.

"Vidje Jahve kako je čovjekova pokvarenost na zemlji velika i kako je svaka pomisao u njegovoj pameti uvijek samo zloća. ... U očima Božjim zemlja se bila iskvarila; nepravdom se ispunila. I kad je Bog vidio kako se zemlja iskvarila – ta svako se biće na zemlji izopačilo..." (Post 6,5-12)

Da bi zaustavio ovo strašno zlo, Bog je pustio na Zemlju sveopći potop da očisti dugovječni rod od odvažnih pobunjenika. Poštedio je Nou i njegovu obitelj (2 Pt 2,5) i povjerio im svoje istine milosti i spasenja (Heb 11,7) za rastuće stanovništvo na Zemlji.

2. Razvitak neznaboštva i idolopoklonstva

Kao jedan od prvih koraka u svojem ratu protiv Neba, Sotona je razvio sustav lažnog bogoštovlja, krivotvorene religije, da bi njime zamijenio štovanje pravoga Boga i postigao da ljudi zaborave Stvoritelja. Mi bismo ove lažne religije mogli nazvati općim imenom "poganstvo". Apostol Pavao objašnjava kako su se one pojavile ubrzo nakon pada u grijeh:

"Uistinu, njegova se nevidljiva svojstva, njegova vječna moć i božanstvo, promatrana po njihovim djelima, opažaju od postanka svijeta. Tako nemaju isprike. Jer iako su upoznali Boga, nisu mu iskazali ni slavu ni zahvalnost kao Bogu. Naprotiv, postali su isprazni u mislima svojim i njihovo je nerazumno srce potamnijelo. Umišljajući da su mudri, postali su ljudi te su zamijenili slavu besmrtnoga Boga kipovima, to jest slikama smrtnog čovjeka, ptica, četveronožaca i gmazova. Zato ih je Bog preko pohota njihovih srdaca predao nečistoći, tako da sami obeščašćuju svoje tjelesa; njih koji su istinu Božju zamijenili lažju te se klanjali i iskazivali štovanje stvorenju mjesto Stvoritelju, koji je slavjen zauvijek. Amen. Zbog toga ih je Bog predao sramotnim strastima: žene njihove zamijeniše naravno općenje protunaravnim; jednako muškarci, ostavivši prirodno općenje sa ženama, usplamtješe pohotom jedan za drugim, vršeći – muškarci s muškarcima – sramotne stvari i na sebi primajući pravednu plaću za svoje zblude. I kako nisu smatrali vrijednim čuvati pravu spoznaju Boga, Bog ih je predao pokvarenom shvaćanju da bi činili što ne dolikuje." (Rim 1,20-28)

Zajedno s razvojem idolopoklonstva, Sotona je izopačio tipske, žrtvene obrede koje je Bog uspostavio nakon Edena. Oba zavjeta priznaju da se iza poganskih oblika prinošenja žrtava kriju demonske ili đavolske sile (Pnz 32,17.18; 1 Kor 10,14-22).

3. Izopačivanje prave religije

U razdoblju između naseljavanja Izraelaca u Palestinu (petnaesto stoljeće prije Krista) i raspada njihove države i odlaska u sužanjstvo nakon babilonskog osvajanja (šesto stoljeće prije Krista), Sotona je nastojao izopačiti pravu vjeru zavodeći Izraelce da prihvate pogansko idolopoklonstvo (Ps 106,34-38). To razdoblje hebrejske duhovne povijesti bilo je obilježeno neprekidnim duhovnim usponima i padovima, oživljavanjem i kajanjem, da bi opet pali pod razorne ponižavajuće moralne utjecaje okolnih neznabožačkih naroda.

Prilikom stupanja na prijestolje četvrtog izraelskog vladara Roboama (oko 931. g. pr. Kr.), narod se politički podijelio u dva dijela, u sjeverno kraljevstvo od deset plemena i južno kraljevstvo od dva plemena. Zbog duhovnog propadanja, sjeverno kraljevstvo je doživjelo slom pod navalom asirske vojske 722. godine prije Krista, a njegovi su stanovnici nakon toga bili raseljeni u druge bliskoistočne zemlje (2 Kr 17,5.6). Oko stotinu pedeset godina poslije Bog je na sličan način kaznio i južno kraljevstvo, Judu, dopustivši da ga osvoje Babilonci pod Nabukodonozorom. Ova oštra disciplinska mjera – sedamdeset godina sužanjstva uz obećanje o povratku – zauvijek je izlijčila Judu od idolopoklonstva koje je slabilo i kvarilo odanost naroda

pravome Bogu (2 Ljet 36,11-21).

Sotona je gotovo uspio u nakani da potpuno upropasti hebrejski narod, ali je u cijeloj izraelskoj povijesti uvijek postojao vjerni ostatak koji je svjedočio o pravome Bogu (1 Kr 19,18). U vremenima nacionalne veličine, kakva su bila pod Davidom i Salomonom, ime pravoga Boga štovalo se i naviještalo daleko izvan granica kraljevstva (1 Kr 4,29-34; 10,1-13.24). Poslije tijekom hebrejske povijesti, za propovijedanja neodlučnog proroka Jone, pokajali su se i stanovnici Nive i priznali pravoga Boga (Jon 3,1-10). Čak se i tijekom dugih godina robovanja u Babilonu i tijekom prvih godina perzijske vladavine na Bliskom istoku pravi Bog naširoko štovao zahvaljujući vjernom svjedočenju Daniela i njegovih drugova (Dn 2,47; 3,28.29; 6,25-27), Mordokaja i Estere (Est 8,17), Zerubabela i Jošue (Ezr 1,1-5.7-11), Ezre (Ezra 7,11-16) i Nehemije (Neh 2,1-8).

4. Sotonske optužbe

Premda se u Starome zavjetu đavalje aktivnosti spominju samo uzgredno, dva važna teksta spominju Sotonu imenom. Oni osvjetljavaju drugu stranu njegove aktivnosti u velikom sukobu između dobra i zla.

a. Job 1,6-12; 2,1-8. Ono što je Job doživio zbilo se izvan hebrejske kulture i po svemu sudeći u doba patrijarhâ. Zbačen sa svojeg nebeskog položaja, Sotona je oteo vlast nad Zemljom Adamu kad je ovaj sagriješio. Zato se u Knjizi o Jobu Sotona pojavljuje na nebeskim vijećima kao vladar Zemlje. "Jednog dana dođu sinovi Božji da stanu pred Jahvu, a među njima pristupi i Satan." (Job 1,6; usp. r. 7; 2,1)

U vezi s moralnim ratom između Boga i Sotone, iz Jobove strašne patnje proistječu dvije važne činjenice: (1) Budući da je po Stvoriteljevoj mudrosti Sotoni i palim anđelima dopušteno da žive i razviju načela sebičnosti, samoljublja i grijeha, Božji sljedbenici, zajedno s ostalima, mogu očekivati da će biti izloženi napadima ovih neprijatelja svakog dobra (s ograničenjima, 1 Kor 10,13). (2) Međutim, patnje ne moraju uvijek biti posljedica osobnih grijeha; one mogu isto tako biti posljedica izravnih Sotoninih napada, kao što je bilo u Jobovom slučaju.

b. Zaharija 3,1-10. Pokajani hebrejski izgnanici vratili su se iz babilonskog sužanjstva u Palestinu pod političkim vodstvom Zerubabela i duhovnim nadzorom velikog svećenika Jošue vjerojatno u proljeće 536. G. pr. Kr. Pokušali su ponovno izgraditi hram i obnoviti naciju. Ali protivljenje okolnih poganskih naroda bilo je gotovo neizdrživo. U viđenju prorok Zaharija vidi velikog svećenika Jošuu, obučenog u "prljave haljine" – nekadašnje grijeha naroda – kako stoji pred "anđelom Jahvinim" i moli Boga za oprost i milost kako bi narod ponovno mogao uspostaviti svoju državu.

Sotona je prikazan kako stoji uz njega i optužuje narod (u osobi velikog svećenika) za njegove nekadašnje grijeha i protivi se Božjoj spremnosti da oprost. No Jahvin anđeo kori Sotonu i prihvaća svećenikovo pokajanje (u ime naroda). Skidaju mu prljave haljine i oblače ga u prekrasne haljine koje odgovaraju njegovoj službi. Božansko milosrđe prelazi preko Sotoninih optužbi.

5. Sotona je "gotovo" uspio ostvariti svoju namjeru

Gospodin je dopustio oštru kaznu babilonskog sužanjstva. Time je namjeravao spasiti i očistiti ostatak naroda koji će se zatim vratiti u svoj zavičaj kako bi pripremio svijet za dolazak

Mesije (vidi Jr 24). Pod Zerubabelom se vratilo manje od pedeset tisuća osoba (Ezr 2,64.65); nemamo dokaza za drugu selidbu pod Ezrom 457. g. pr. Kr., ali sve ukazuje na mnogo manji broj povratnika (vidi Ezr 8). Veći dio Židova odlučio je ostati u zemljama izvan Palestine u koje su ih preselili osvajači.

Nekoliko godina kasnije, tijekom vladavine perzijskog vladara Kserksa (biblijskog Ahasvera, 486.–465. g. pr. Kr.), kraljev najistaknutiji dvoranin, Haman Agađanin, planirao je u određeni dan uništiti sve Židove u kraljevstvu (Est 3,8-15). Zahvaljujući Božjoj providnosti i zalaganju židovske kraljice Estere, zavjera je osujećena. Još jednom je propao Sotonin pokušaj da ušutka svjedočenje Židova o pravome Bogu.

IV. Veliki sukob na Zemlji – Novi zavjet

A. Nadmoćna Providnost

Činilo se da se Božja namjera da preko izraelskog naroda pripremi svijet za dolazak obećanog Otkupitelja neće ostvariti. Međutim, Božji “vječni naum” (Ef 3,11) ne poznaje poraz. Unatoč zbunjujućem ljudskom ponašanju, Bog je nastavio ostvarivati plan spasenja. Sad ćemo razmotriti sljedeće korake u napredovanju istine u borbi sa Sotonom.

1. Biblija sve više u središtu

Neopterećeni pokušajima da ostvare političku autonomiju, Judejci su se nakon povratka iz babilonskog sužanjstva mogli svesrdnije posvetiti proučavanju Božje volje otkrivene u svetim Pismima. Oko osamdeset godina nakon povratka prvih izgnanika u Palestinu, po naredbi perzijskog kralja Artakserksa I. (Ezr 7,11.12) u Kanaan je stigao “svećenik Ezra, pisar Zakona Boga nebeskoga” (rr. 11-26). “Jer je Ezra nastojao svim srcem proniknuti Zakon Jahvin, vršiti ga i poučavati Izraela u zakonima i običajima.” (r. 10) Zajedno s Nehemijom, koji mu se poslije pridružio kao kraljev namjesnik, Ezra je poveo narod u ponovno posvećenje pravome Bogu, neku vrstu pokreta “povratka Bibliji” (vidi Neh 8–10).

Premda je ova inicijativa poslije bila opterećena učenjima rabina, posjedovanje i pristup Božjoj pisanoj Riječi bio je jedna od posebnih prednosti judaizma. Apostol Pavao primjećuje: “Kakva je dakle prednost Židova? ... Velika u svakom pogledu. Na prvome mjestu: njima su povjerena Božja proročanstva.” (Rim 3,1.2)

2. Iseljništvo (dijaspora, Iv 7,35)

Tijekom nekoliko stoljeća, u razdoblju između dvaju zavjeta došlo je do širokog, dobровoljnog iseljavanja Židova u mediteranske zemlje. Umjerene procjene govore o četiri milijuna Židova na području Rimskog Carstva (osim Palestine), oko tri milijuna u samoj Palestini i oko jedan milijun u zemljama nekadašnjeg izgnanstva izvan Rimskog Carstva. Pojava iseljništva dovela je do dva važna događaja među židovskim stanovništvom izvan Palestine: (1) do osnivanja sinagoga tamo gdje se moglo okupiti deset židovskih muškaraca i (2) do prijevoda hebrejske Biblije na grčki jezik (Septuaginte u trećem i drugom stoljeću prije Krista).

3. Misija Židova

Između 50. g. pr. Kr. i 70. g. po Kr. u Rimskom se Carstvu razvila židovska misija. Tisuće neznabožaca dolazilo je u sinagoge. Privlačilo ih je židovsko isticanje monoteizma i visokih etičkih načela moralnog Zakona. Mnogi od njih postali su prozeliti i prihvaćali židovsku vjeru, ali je većina oklijevala prihvatiti obrezanje i druge elemente židovske prakse. Ove posjetitelje sinagoga označavali su dvama izrazima: "bogobojazni" (Dj 10,1,2; 13,16,26) i "štovaoci Boga" (Dj 16,14; 18,7). Zbog toga, kad je apostolu Pavlu i drugim kršćanskim Židovima bilo dopušteno da govore u sinagogama (Dj 13,15), oni su se obraćali dvjema osnovnim skupinama ozbiljnih štovatelja: "Izraelci [Židovi] i vi ostali priznavaoci pravoga Boga [bogobojazni neznabošci]" (Dj 13,16). Brzo širenje kršćanstva u Rimskom Carstvu moglo se djelomično pripisati ovoj velikoj skupini neznabožaca – koji su već bili upoznati s duhovnim istinama zahvaljujući grčkom prijevodu Pisma i koji su u Isusu Kristu našli Mesiju/Krista, ispunjenje nade židovske vjere. Na ovaj i druge načine Bog je ispravio propust Židova i neznanje neznabožaca i pripremio svijet za najveći događaj: utjelovljenje i službu Boga Sina (1 Tim 3,16).

B. Prvi Kristov dolazak

Sveto pismo smatra prvi Kristov dolazak i s njime povezane događaje vrhuncem velikog sukoba. Sotona je na križu poražen i osuđen, potvrđen je plan spasenja grešnog čovječanstva, izvršeno pomirenje za grijeh, a Božji moralni Zakon i karakter uzveličan. Bog je pobijedio. "Bitke" koje se i dalje vode služe zato da u još većim pojedinostima pokažu pravu narav pobune i potpunije otkriju sukobljena načela. Novi zavjet opisuje Sotonine neumorne pokušaje da spriječi Kristovu službu, da oslabi Njegov utjecaj u narodu i, ako je moguće, da Ga ubije.

1. Kristova pobjeda prikazana u proročanstvima

U mnogostrukom proročanstvu u Otkrivenju 12 simbolički je prikazana Sotonina vruća želja da uništi Krista. U viđenju apostol vidi "Ženu obučenu u sunce" (simbol Božjeg naroda, usp. Iz 54,5,6; Jr 6,2) koja upravo treba roditi odavno obećanog Spasitelja (Otk 12,1,2). Užasnut promatra kako se "velik Zmaj plamene boje sa sedam glava i deset rogova. Na glavama mu sedam kruna" priprema "da joj proždre Dijete čim ga rodi" (rr. 3,4). Žena rađa sina "muškarca – koji će vladati svim narodima željeznim žezlom" (usp. Otk 19,11-16 gdje se "Dijete" identificira kao Krist). Prije nego što Zmaj (Sotona, Otk 12,9) uspije ugrabiti Dijete, ono "bi doneseno k Bogu i njegovu prijestolju" (Otk 12,5).

Tako simbolizam u širokim potezima ukazuje na Sotonine pokušaje da uništi Krista prilikom Njegova rođenja (vidi Mt 2,1-18). Proročanstvo ne spominje Kristovu smrt pod prokuratorom Pilatom, ali nagovješćuje posljedice tog događaja. Viđenje naglašava činjenicu da je Krist svojim utjelovljenjem i stupanjem na Sotonin teritorij (Zemlju) postao pobjednik nad đavlom, a ne njegova žrtva.

2. Kristova pobjeda nad kušnjama

Isusov izravn sukob sa Sotonom zbio se ubrzo nakon Njegovog ustoličenja prigodom krštenja kao Mesije/Krista, Pomazanika (Mt 3,13-17; Dj 10,38). Za vrijeme četrdesetodnevnog posta, Krist se u razgovoru s Ocem nastojao pripremiti za svoju kratku ali napornu misiju. U

tom trenutku Sotona je suočio Spasitelja s tri vrlo oštre kušnje, sračunate na to da Ga odvrate od Njegove namjere (Mt 4,1-11). Sve tri imale su isti cilj: izazvati sumnju i nepovjerenje u nebeskog Oca i u Njegov plan za spasenje svijeta. U jednom trenutku Sotona je drsko predložio Kristu da će Mu prepustiti “sva kraljevstva ovoga svijeta i njihovu raskoš” (podrazumijeva se – bez patnji na Golgoti), “ako padneš ničice te mi se pokloniš” (rr. 8.9). Svakoj lukavo smišljenoj zamci Krist se usprotivio svjedočanstvom Biblije (rr. 4.7.10). Na kraju je Krist otjerao drskog đavla: “Odstupi, sotono!” (Mt 4,10) Iako je Sotona otišao, stalno je iznova kušao Spasitelja za sve vrijeme Njegove zemaljske službe (vidi Lk 4,13).

3. Kristove svakodnevne pobjede nad demonima

Anđeli koji su zajedno s Luciferom (Sotonom) bili zbačeni s Neba, u Novom se zavjetu obično nazivaju demonima, đavlima ili nečistim duhovima. Kad bi Krist izliječio neku osobu opsjednutu demonima, ovi bi obično priznavali Njegov pravi identitet, nazivali su Ga Sinom Božjim (Mk 3,11.12; Lk 4.33-35.41). Jednom su prilikom demoni, govoreći preko dvojice opsjednutih, osporavali Kristovo pravo da liječi njihove žrtve: “Što hoćeš od nas, Sine Božji? Jesi li došao ovamo da nas mučiš prije vremena?” (Mt 8,29) Demoni su znali da je njihovo uništenje već određeno (vidi Mt 25,41). Njihov neuspješni pokušaj da obeshrabre Krista i narod odvrate od Njega bio je slika Njegove pobjede i njihove sigurne propasti.

4. Kristova višestruka pobjeda na križu

Krist je unaprijed vidio da će svojom smrću ostvariti nekoliko ciljeva svojeg poslanja. “Isus im reče: ‘Došao je čas kada će se proslaviti Sin Čovječji. Zaista, zaista, kažem vam, ako pšenično zrno ne padne u zemlju i ne umre, ostaje samo. Ako li umre, rodi velik rod.’ (Iv 12,23.24) Navest ćemo četiri najvažnija “roda” Isusove smrti:

a. Osigurana osuda Sotone. Jedan od ciljeva Kristovog poslanja bio je uništenje Sotone (Heb 2,14). Isus je objasnio Grcima kako će Njegova smrt ostvariti ovaj cilj: “Sad je sud [grčki *krisis*, suđenje] ovome svijetu! Sad će knez ovoga svijeta biti bačen van! A ja, kad budem podignut sa zemlje, sve ću ljude privući k sebi.” (Iv 12,31.32)

Demonska su bića zajedno s ljudima sudjelovala u razapinjanju. Isus je to objavio kad je rekao mnoštvu u Getsemaniju: “Ali ovo je vaš čas i vlast [grčki *exousia*, domena] tame.” (Lk 22,53) Ovim je riječima neposredno ukazao na Sotonu i njegove demonske vojske koje su Ga progonile tijekom Njegove službe i očajnički Ga pokušavale navesti na grijeh ili na odbacivanje božanskog plana. Premda je Krist bio potpuno svjestan Sotoninog udjela u svojoj smrti, rekao je: “Jer se približuje knez ovoga svijeta. On protiv mene ne može ništa” – doslovce: “nema ništa u meni” (Iv 14,30).

Kod križa je ovaj zao Božji protivnik stajao razotkriven i osuđen u očima odanih anđela i stanovnika bezgrešnih svjetova. “Sud” na Golgoti i izbacivanje Sotone (Iv 12,31) ne odnose se na posljednji, eshatološki sud na kraju vremena (Dj 17,31). Umjesto toga, ovaj “sud” se odnosi na osudu koju su nad Sotonom u vrijeme Kristove smrti izrekla sva odana bića u svemiru i sam Bog. Kod križa se Sotona (zajedno s drugim palim anđelima) pokazao u pravom svjetlu kao pobunjenik i ubojica. Možemo pretpostaviti da je svaki trag samilosti prema Luciferu i njegovim idejama, koji je još zaostao u mislima nebeskih bića, bio zauvijek izbrisan. Sotona je,

recimo tako, sjedio na optuženičkoj klupi osuđen od strane svojih nekadašnjih kolega.

b. Potvrda plana spasenja. Kristova pomirbena smrt, koja je dovela do odbacivanja svih Sotoninih zahtjeva, istodobno je potvrdila Božji plan spasenja. Apostol Ivan je u viđenju (Otk 12) čuo “jak glas u nebu gdje govori: ‘Sad je nastupilo spasenje i snaga i kraljevska vlast našega Boga, i vlast njegova Pomazanika, jer je zbačen tužitelj naše braće, koji ih je optuživao dan i noć pred našim Bogom. ... Zato se veselite nebesa i vi koji stanujete u njima. Jao vama, zemljo i more, jer je đavao sišao k vama s velikim gnjevom, svjestan da ima samo još malo vremena.’” (Otk 12,10-12)

Kad je Spasitelj umro za “grijehe svega svijeta” (1 Iv 2,2), tada je – ne prije – Nebo moglo objaviti: “Sad je *upravo* nastupilo spasenje” (grčki *arti*). Na Golgoti je božansko obećanje postalo stvarnost. Sad je potvrđen plan spasenja, Božje kraljevstvo milosti i Kristova vlast da daruje vječni život svim grešnicima koji se kaju (Iv 17,2).

c. Izvršeno pomirenje za grijehe ljudi. Dok Kristova pomirbena smrt ima kozmičko značenje jer rješava sporna pitanja u velikoj borbi između Boga i Sotone, ona za svakog grešnika ima i sasvim osobno značenje (vidi Gal 2,20). Kristova smrt je osigurala zamjeničko pomirenje za sve grešnike (1 Iv 2,2). “Njega koji je bio bez ikakva grijeha Bog učini mjesto nas grijehom, da mi u njemu postanemo pravednošću Božjom.” (2 Kor 5,21)

Sam Krist je bio bezgrešan, ali su prema planu spasenja grijesi ljudskog roda bili pripisani Njemu pa je pod božanskom osudom umro kao nositelj naših grijeha. Tu se pokazala božanska ljubav koja pokajane grešnike privlači k Bogu (1 Iv 4,10). Sveto pismo potpuno jasno govori o Kristovoj pobjedničkoj smrti umjesto nas: “Jahve je svalio na nj bezakonje nas sviju”; “i krivicu njihovu na sebe uze”; “da grijehe mnogih ponese na sebi” (Iz 53,6.11.12). “On koji osobno na svom tijelu naše grijehe uznese na križ.” (1 Pt 2,24). “Jer i Krist je jedanput umro zbog grijeha, pravedan za nepravedne” (1 Pt 3,18). “Krist nas je otkupio od prokletstva Zakona postavši mjesto nas proklet – stoji, naime pisano: ‘Proklet svaki koji visi na drvetu!’” (Gal 3,13) Jasno je što apostol želi reći u ovom posljednjem ulomku. Budući da je grešna, ljudska obitelj je pred nebeskim sudom pod prokletstvom/osudom Božjeg zakona. Međutim, Krist je dragovoljno prihvatio krivnju za naše grijehe i umjesto nas podnio legalne posljedice. Na Golgoti je na sebe preuzeo božansku osudu grijeha. (Vidi Krist, II. A. 9. D.)

d. Uzdignut moralni Zakon i Božji karakter. Isprva je Lucifer sumnjao u nužnost Božjeg zakona i smatrao spornim pobude iz kojih je Bog zahtijevao poslušnost Zakonu. Da je Zakon mogao biti ukinut ili na neki način promijenjen, grijeh (kršenje njegovih propisa, 1 Iv 3,4) ne bi postojao pa ne bi postojala ni potreba da Krist umre za grijehe ljudi. Međutim, Božji zakon je bio odraz božanskog nepromjenjivog karaktera i nije se mogao mijenjati.

Da bi odgovorilo na izazov, božansko Trojstvo je prihvatilo osudu za grijeh (dakle smrt). Bog Sin (Stvoritelj) je utjelovljenjem preuzeo našu ljudsku narav da bi Njegov život – i više nego jednak životu svih stvorenih ljudi – kad bude položen, mogao okajati grijehe svih ljudi. Na taj je način Kristova smrt potvrdila vjerodostojnost moralnog Zakona (izraženog za ljude u obliku Deset zapovijedi) i pokazala da Bog u svojem karakteru može biti i pravedan i milosrdan. Apostol Pavao u vezi s ovim objašnjava značenje križa: “Njega [Krista] je Bog [Otac] izložio da svojom krvi bude Pomirilište po vjeri, da učini očitom svoju pravednost – jer je ostavio nekažnjene prošle grijehe u vrijeme Božje strpljivosti – da učini očitom svoju pravednost za

sadašnje vrijeme i da dokaže da je pravedan i da opravdava onoga koji vjeruje u Isusa.” (Rim 3,25.26; usp. Heb 9,15)

C. Sotonini napadi na Crkvu

Kao što je iskvario vjeru Izraelaca, Sotona je pokušao iskvariti i vjeru kršćanske Crkve. Apostol Pavao je upozorio: “Duh izričito veli da će u posljednja vremena neki otpasti od vjere i pristati uz prijearne duhove i đavolske nauke.” (1 Tim 4,1)

1. Izopačenje nauka

U prisutnosti nekih crkvenih starješina apostol Pavao je objasnio kako će doći do otpada u kršćanskoj Crkvi. “Jer znam da će poslije moga odlaska provaliti među vas okrutni vuci koji neće štedjeti stada; i između vas samih dići će se neki koji će naučavati opaku nauku da odvuku učenike za sobom. Zato bdijte!” (Dj 20,29-31) I apostol Petar je upozorio na istu opasnost: “... kao što će i među vama biti krivih učitelja, koji će kradom unijeti pogubna krivovjerja.” (2 Pt 2,1) Oko četvrt stoljeća poslije apostol Ivan piše: “I kako ste čuli, Antikrist dolazi. I već sad su se pojavili mnogi antikristi. ... Od nas su izišli.” (1 Iv 2,18.19)

Ovo izopačivanje kršćanske religije pod utjecajem sotonskih sila na kraju će dovesti do podjela i nevidenih progonstava. Apostol Pavao je ponovno upozorio na posljedice budućeg otpada prije Kristovog drugog dolaska: “Molim vas, braćo, za dolazak Gospodina našega Isusa Krista i za naše skupljanje oko njega. ... Neka vas nitko i nikako ne obmane! Jer *ako prije ne dođe* onaj otpad [grčki *apostasia*] i ne pojavi se Čovjek grijeha – Sin propasti, Protivnik koji sam sebe oholo uzdiže protiv svega što ljudi nazivaju Bogom ili drže za sveto, tako da sjedne u Božji hram pokazujući sebe kao da je Bog...” (2 Sol 2,1-4)

Apostol ne govori o židovskom hramu za koji neki kršćani pogrešno misle da će biti ponovno podignut u Jeruzalemu u naše doba. Umjesto toga on opisuje otpad koji će se konačno razviti u krilu kršćanske Crkve i pokušati vršiti božansku vlast nad drugim vjernicima. U Novome zavjetu Crkva se obično naziva Božji hram (usp. 1 Kor 3,11.16.17; 2 Kor 6,16; Ef 2,19-22; 1 Pt 2,4.5). Ovaj organizirani otpad zadržat će se unutar kršćanstva sve do Kristovog drugog dolaska (2 Sol 2,5-8). Kršćani su uglavnom identificirali “Čovjeka grijeha” (rr. 3.4) kao istu silu koju apokaliptička proročanstva Daniela i Otkrivenja nazivaju “malim rogom” (Dn 7,8) ili Zvijeri sličnoj leopardu (Otk 13,1-10).

2. Progonstvo Crkve

Sotona je prvo pokušao prvu Crkvu iskorijeniti progonstvima; do izopačenja nauka je došlo poslije. Židovska progonstva počela su nakon Pedesetnice u Jeruzalemu i to prijetnjama (Dj 4,21), da bi prešla na utamničenje i bičevanje nekih apostola (Dj 5,40). Kamenovanje Stjepana (Dj 6,8-15; 7) dovelo je do oštrijih i sustavnijih pokušaja da se kršćanska vjera ukloni nastojanjima Savla iz Tarza (Dj 8,1-4; 1 Tim 1,12.13). Iako je Herod Agripa I. nešto kasnije pogubio Jakova i pokušao to isto učiniti s Petrom (Dj 12,1-4), rimska vlast izvan Palestine isprva se uglavnom nije protivila Crkvi. Rimske vlasti su možda smatrale kršćanstvo samo ogrankom dopuštene židovske vjere. Građanska politika prema kršćanima počela se mijenjati tek nakon Neronovih optužbi protiv kršćana nakon požara u Rimu 64. godine.

Međutim, proročanstva Daniela i Otkrivenja – i samog Isusa (Mt 24,21.22) – nagovijestila su jače valove progona Crkve od onih koje su poduzimale židovske ili rimske vlasti. Obratimo ponovno pozornost na ključno proročanstvo u Otkrivenju 12: “Kad Zmaj [Sotona, r. 9] vidje da je zbačen na zemlju, počne progoniti Ženu [simbol Božjeg naroda] koja je rodila muško dijete. Ali Ženi bijahu dana dva krila velikoga orla da odleti u pustinju u svoje sklonište, gdje će se – daleko od Zmije – hraniti jedno vrijeme i dva vremena i pola vremena. Tada Zmija ispusti iz svojih usta za Ženom mlaz vode poput rijeke da je odnese rijeka. Ali zemlja pomože Ženi i proguta rijeku koju je ispustio Zmaj iz svojih usta.” (Otk 12,13-16)

Prije u istom proročanstvu nalazimo sličnu izjavu: “A Žena pobježe u pustinju, gdje joj je Bog pripremio sklonište, da se ondje hrani tisuću dvjesta i šezdeset dana.” (Otk 12,6)

Ovo razdoblje tijekom kojega je Sotona pokušavao uništiti Crkvu, trajalo je mnogo stoljeća nakon Kristova uzašašća. Ono je spomenuto sedam puta u proročanstvima Daniela i Otkrivenja u vezi s progoniteljskom ulogom malog roga i Zvijeri slične leopardu, i pojavljuje se u tri različita oblika: (1) kao “jedno vrijeme, dva vremena i pola vremena” ili tri i pol proročke godine (Dn 7,25; 12,7; Otk 12-14); (2) kao “četrdeset i dva mjeseca” (Otk 11,2; 13,5); i (3) i kao “tisuću dvjesta i šezdeset dana” (Otk 11,3; 12,6). Sva tri oblika – tri i pol godine, četrdeset dva mjeseca i tisuću dvjesta i šezdeset dana – označavaju isto razdoblje. U skladu s historicističkim načelom tumačenja apokaliptičkih tekstova, simbolički dan označava jednu stvarnu godinu. Prema tome, proročanstva se bave razdobljem od 1260 godina rata protiv svetaca. (Vidi BP v. 12. 2004 - Apokaliptika, II. D.)

D. Sukob u mikrokozmu

Nauk o spasenju (po Pavlovoj terminologiji opravdanje, posvećenje i proslavljenje) vjerom u Kristove zasluge i Njegovu preobražavajuću milost (vidi Spasenje, III) također je opisan kao moralni sukob između Boga i Sotone. Adamov pad je doveo do izopačenja njegove naravi i naravi njegovih potomaka (vidi II. C. 5). Neprijateljstvo koje je Bog stavio između Sotone i ljudskog roda razvija se djelovanjem Svetoga Duha na čovjekovu savjest (vidi II. D). Ovo stanje stvara u svakom pojedincu mikrokozam istog moralnog sukoba koji se vodi na kozmičkoj razini. Zapazimo cilj sljedećeg teksta: “Jer tijelo žudi protiv duha, a duh protiv tijela. Da, to se dvoje međusobno protivi tako da ne činite što biste htjeli.” (Gal 5,17) “Težnja tijela jest smrt, a težnja Duha život i mir. Zato je težnja tijela neprijateljstvo prema Bogu, jer se ne pokorava Božjem zakonu niti to može. Oni koji su u tijelu ne mogu ugoditi Bogu.” (Rim 8,6-8) “Naprotiv, svakoga napastuje njegova vlastita požuda. Ona ga izvlači i mami. Zatim požuda, pošto začne, rađa grijeh, a grijeh, kad je gotov, rađa smrt.” (Jak 1,14.15)

Apostol Pavao je shvatio da njime vlada njegova tjelesna narav i zato je zavapio za izbavljenjem: “Jadan ti sam ja čovjek! Tko će me izbaviti od ovoga smrtonosnoga tijela [tjelesnosti koja njime upravlja]?” On sam odgovara s radosnom sigurnošću na svoje pitanje: “Hvala Bogu po Isusu Kristu, Gospodinu našem!” (Rim 7,24.25)

Premda Novi zavjet može mnogo više od Staroga reći o unutarnjem sukobu pojedinca, ni Stari zavjet ne štiti o tome. David se molio: “Čisto srce stvori mi, Bože, i duh postojan obnovi u meni. Ne odbaci me od lica svojega i svetoga duha ne uzmi od mene!” (Ps 51,12.13)

Bog je pokajanim povratnicima iz Babilona obećao: “Dat ću vam novo srce, nov duh udah-

nut ću u vas! Izvadit ću iz tijela vašega kameno srce i dat ću vam srce od mesa. Duh svoj udahnut ću u vas da hodite po mojim zakonima i da čuvate i vršite moje naredbe.” (Ez 36,26.27)

Na sličan način i Novi zavjet obećava onima koji prime Krista za svojeg Spasitelja i Gospodina (Iv 1,12) oprost grijeha (1 Iv 1,9), posinaštvo u Božjoj obitelji (1 Iv 3,1.2), promijenjeno srce (Iv 3,5-8; 2 Kor 5,17) i vječni život (1 Iv 5,11.12). A u obećanju o novom Savezu Bog je rekao da će svoj Zakon staviti u svaki um (Heb 8,10), tako da vjernik s radošću i cijelim srcem može vršiti Očevu volju (Ps 40,9). Cijeli ovaj proces (postajanja Božjim sljedbenikom) ima kao posljedicu vjernikovo oslobađanje “iz vlasti tame” (područja pod Sotoninom vladavinom) i prijelaz u “kraljevstvo svoga ljubljenog Sina” (Kol 1,13).

Međutim, kad pokajani grešnik prihvati Krista za svojeg Spasitelja i Gospodina, “ratu” nije kraj. U nekom smislu osobna borba se pojačava. Sotona se stalno trudi kako bi nas prevario, kaže apostol, ali “njegove nakane vrlo dobro poznajemo” (2 Kor 2,11). U skladu s tim vjernik je pozvan da razvije duhovnu snagu za borbu sklapanjem prisne zajednice s Bogom: “Ubuduće budite jaki u Gospodinu i njegovoj silnoj moći! Obucite se u bojnu opremu Božju da se možete suprotstaviti đavolskim napadima! Jer naša borba nije protiv krvi i tijela, nego protiv Poglavarstava ... protiv zlih duhova koji borave u nebeskim prostorima. Zato uzmite i na se stavite bojnu opremu Božju da se možete oduprijeti u zli dan i, kad sve nadvladate, održati se!” (Ef 6,10-13)

Drugi apostoli upućuju slična upozorenja: “Budite trijezni i bdijte: vaš protivnik, đavao, obilazi kao ričući lav, tražeći koga da proždere! Oduprite mu se čvrsti u vjeri!” (1 Pt 5,8.9) “Prema tome, pokorite se Bogu! Oduprite se đavlu, pa će pobjeći od vas!” (Jak 4,7) Jedina sigurnost vjernika je u svakodnevnom posvećivanju Bogu – svakodnevnom pokoravanju volje nebeskom Ocu Kristovim posredovanjem. Apostol Pavao savjetuje vjernicima: “Tako i vi smatrajte sebe mrtvima grijehu, a živima Bogu u Kristu Isusu!” (Rim 6,11) Ponekad se život vjernika s pravom može opisati kao bitka. Ponekad bi se mogao nazvati “bitka i napredovanje, bitka i napredovanje”! Ali nakon križa to je “bitka” protiv poraženog neprijatelja koji se može služiti samo taktikom odugovlačenja.

V. Sukob završen

Nakon isteka 1260 godina tijekom kojih je Sotona povremeno ali neumorno progonio Crkvu (vidi IV. C. 2), počelo je Danielovo prorečeno “vrijeme svršetka” (Dn 11,33-35; 12,4). Terminologija ukazuje na razdoblje koje će sezati do svršetka vremena milosti za ljude. Pri kraju tog razdoblja Sotona će krenuti u svoj posljednji napad protiv Božjeg naroda. “Tada obuzet gnjevom protiv Žene, Zmaj ode da vodi rat protiv ostalih iz njezina potomstva, protiv onih koji vrše Božje zapovijedi i čuvaju Isusovo svjedočanstvo.” (Otk 12,17) Kako će se odvijati ovaj posljednji sukob ukratko je opisano u Otkrivenju 13 i 14.

A. Posljednja borba

Apokaliptičko proroštvo posebno opisuje dvije zemaljske sile koje će na Sotoninom strani sudjelovati u posljednjoj borbi.

1. Zvijer slična leopardu (Otk 13,1-10)

Ovaj novozavjetni složeni simbol, koji sadrži dijelove tijela četiriju životinja iz Danielovog viđenja (Dn 7), može se pravilno identificirati kao vjersko-politička sila simbolički prikazana rogom s čovječjim očima i ustima na Danielovoj četvrtoj Zvijeri (r. 8). Za obje je rečeno da ratuju protiv Božjeg naroda (r. 21; Otk 13,7) tijekom istog određenog razdoblja od 1260 godina (Dn 7,25; Otk 13,5). Međutim, novozavjetni simbolički izvještaj dodaje važne pojedinosti.

Prvo, proročanstvo podsjeća na očitu smrt Zvijeri od "smrtonosne" rane na jednoj od njezinih glava pri kraju razdoblja od 1260 godina (Otk 13,3). To ranjavanje opisano je i kao "zarobljeništvo" i ubojstvo "mačem" (Otk 13,10.14). Drugo, proročanstvo predviđa ponovnu pojavu i oživljavanje Zvijeri i njezine vlasti. "Ali njezina je smrtonosna rana bila izliječena. Sva se zemlja zanese za Zvijeri ... pokloniše se i Zvijeri s riječima: 'Tko je jednak Zvijeri i tko se može boriti protiv nje? ... I poklonit će joj se svi stanovnici zemlje.'" (Otk 13,3.4.8) Prema tome, Zvijer slična leopardu spremna je odigrati svoju ulogu "u vrijeme svršetka".

2. Zvijer s dva roga (Otk 13,11-17)

Nakon što je Zvijer slična leopardu ranjena i odvedena u ropstvo (Otk 13,3.10), pojavljuje se nova Zvijer. "Potom opazih drugu Zvijer gdje izlazi iz zemlje: imala je dva roga kao u janjeta, a govorila je kao zmaj." (Otk 13,11) Vrijeme njezinog pojavljivanja (kad je ranjena prva Zvijer), mjesto pojavljivanja (iz zemlje mjesto iz mora) i njezini rogovi kao u janjeta služe kao karakteristične oznake ove sile. Njezin govor - "kao zmaj" - ukazuje na progoniteljsku narav. U jednom kasnijem proročanstvu ova ista sila je označena kao "lažni Prorok" (Otk 19,20).

U nekoliko redaka proročanstvo opisuje kako će Sotona uz pomoć ovih dviju sila Božji narod izložiti teškom ugnjetavanju i progonstvu. Ukratko navodimo biblijske podatke:

a. Druga Zvijer (Zvijer s dva roga), vršeći svu vlast prve Zvijeri, "čini da se zemlja i njezini stanovnici klanjaju prvoj Zvijeri" (Otk 13,12).

b. Druga Zvijer, služeći se neobičnim čudima, "zavodi" narode i savjetuje im "da naprave kip Zvijeri" (rr. 13.14.15).

c. Druga Zvijer "udahnuje život kipu Zvijeri" (r. 15).

d. Tako osnažen, kip Zvijeri "prouzrokuje da se pobiju koji se ne htjedoše pokloniti" (r. 15). Osim toga, on postiže da se svima "udari žig na desnicu ili na čelo". Proglašava se zabrana kupnje ili prodaje onima koji odbiju prihvatiti "žig s imenom Zvijeri ili s brojem imena njezina" (rr. 16.17 - JB).

Čak i ako zanemarimo identificiranje posebnih simbola i aktivnosti na osnovi historicističkog načela, opća namjera apokaliptičkog simbolizma je jasna. U svojoj posljednjoj borbi protiv Boga i Njegove Crkve Sotona pokušava ekonomskim bojkotom i prijetnjama smrću uništiti vjeru onih koji vjeruju u Krista ne prežući ni od njihova istrebljenja.

B. Vijest o danu suda

Dok tekstovi u Otkrivenju 12,17-13,18 opisuju Sotonin posljednji napad na Božji narod u "vrijeme svršetka", četrnaesto poglavlje Otkrivenja opisuje Božje protumjere da ovaj moralni sukob privede kraju. Tijekom ovog razdoblja Bog poduzima dvije velike aktivnosti: (1) objav-

ljuje posljednju opomenu Neba cijelom svijetu kojom ga poziva da prihvati Radosnu vijest (Otk 14,6-13) i (2) započinje prvu od tri faze posljednjeg suda (rr. 6.7; Dn 7,9.10.13.14).

1. Vijesti trojice anđela (Otk 14,6-13)

Ovi "anđeli" lete u vrijeme koje se naziva "vrijeme svršetka", jer svoju službu obavljaju prije Kristovog drugog dolaska (Otk 14,14). Budući da je samo ljudima povjereno da objave Radosnu vijest (Mt 28,18-20), anđele treba smatrati simbolima kršćana koji prolaze cijelim svijetom naviještajući Radosnu vijest o spasenju. Prvi anđeo objavljuje "neprolaznu radosnu vijest", što je samo po sebi dokaz da će nastaviti "letjeti" do kraja vremena milosti. Budući da se ostala dva anđela, kad dođu na red, pridružuju prvome, njihove tri vijesti na kraju se stapaju u jednu posljednju vijest: na vječno Evanđelje s određenim naglaskom na posljednje vrijeme – posljednji sud (Otk 14,6.7), na pad "Babilona" (r. 8) i na ozbiljnu opomenu protiv primanja "žiga Zvijeri" (Otk 14,9-13). Sve tri tvore jedinstveno upozorenje o času posljednjeg suda i upućuju Božji posljednji poziv milosti ljudskom rodu. (Vidi BP v. 13. 2005 - Ostatak/Trojica anđela, V. B–D.)

2. Posljednji sud (Otk 14,7)

Zajedno s "neprolaznom radosnom vijesti", prva vijest najavljuje početak posljednjeg suda i poziva stanovnike Zemlje da se poklone Stvoritelju, pravome Bogu. "Bojte se Boga i zahvalite mu, jer je došao čas njegova Suda! Poklonite se Stvoritelju neba i zemlje, mora i izvora voda." (r. 7) Inače bi takva objava ukazivala na kraj vremena milosti i prestanak evanđeoskih aktivnosti. No proročanstvo prikazuje širenje Evanđelja po cijelom svijetu dok posljednji sud započinje zasjedati. Paradoks je samo prividan. Prema Danielu, objava prvog anđela odnosi se na početak posljednjeg suda na Nebu u "posljednje vrijeme", pred drugi Kristov dolazak (Dn 7,9.10.13.14.26.27; vidi BP v. 12. 2004 - Sud, III. B. 1).

Iz Danielova je viđenja očito da se radi o posljednjem sudu jer po njegovu završetku netko "kao Sin čovječji" (Krist) dobiva vječno kraljevstvo (rr. 13.14). Budući da ovaj sud zasjeda na Nebu u prisutnosti anđela (rr. 9.10), možemo ga ispravno opisati kao predadventnu fazu posljednjeg suda. Kad se vrati po drugi put, Krist dolazi u slavi i veličanstvu svojeg kraljevstva kao "Kralj kraljeva i Gospodar gospodara" (Otk 19,16). Iz svega se može zaključiti da je prizor u Danielovom viđenju početna faza suda koja oslobađa Boga od Sotoninih zlonamjernih optužbi i osuđuje palog anđela kao prapobunjenika, jer će u vrijeme Kristovog drugog dolaska Sotona biti "uhvaćen" i utamničen na kaotičnoj Zemlji dok po završetku milenija ne bude osuđen i uništen (Otk 20,1-3.10). U ovoj fazi suda ispituju se i Božji iskreni sljedbenici (Dn 7,22) i primaju svoju nagradu u vječnom kraljevstvu pri Kristovom povratku (rr. 18.27).

Kristovo imenovanje za "suca živih i mrtvih" (Dj 10,42) od strane Boga, omogućuje Nebu da upozori *žive* na bliski sud (nudeći im istodobno Evanđelje) i da započne i provede posljednji sud nad naraštajima umrlih koji su zapisani u knjizi života (Izl 32,32; Otk 3,5). I tako, u "vrijeme svršetka", dok se vijesti trojice anđela objavljuju po cijelom svijetu svim narodima na Zemlji i dok traje predadventna faza posljednjeg suda, Sotona kreće u posljednji napad na Crkvu (Otk 12,17).

C. Osnovna sporna pitanja

Božji sljedbenici koji su Mu odlučili ostati vjerni za vrijeme Sotoninog posljednjeg napada, u Otkrivenju su simbolički prikazani brojem sto četrdeset i četiri tisuće (Otk 14,1-5). Oni zapravo čine nebrojeno mnoštvo iz svih naroda na Zemlji (Otk 7,9-17). Ovi vjernici posljednjeg vremena Božji su duhovni Izrael (Otk14,1; Jak 1,1; 2,1; usp. Gal 6,14-16) na koje će On staviti svoj pečat odobravanja i zaštite (Otk 7,1-8; usp. 2 Tim 2,19). Oni su se uspješno oduprli Sotoninim pokušajima da ih odvraća od poslušnosti Božjim zapovijedima i od služenja Stvoritelju cijelim srcem.

1. Poslušnost: Deset zapovijedi

Vjernici koji su izloženi Sotoninom napadu opisani su kao vršitelji Deset zapovijedi. “Tada obuzet gnjevom protiv Žene, Zmaj ode da vodi rat protiv ostalih iz njezina potomstva, protiv onih koji vrše Božje zapovijedi i čuvaju Isusovo svjedočanstvo.” (Otk 12,17) “Na tome se temelji postojanost svetih koji čuvaju Božje zapovijedi i vjeru u Isusa.” (Otk 14,12)

Budući da prva anđeoska vijest poziva ljude “Bojte se Boga i zahvalite mu” i ukazuje na potrebu da Ga priznaju Stvoriteljem “neba i zemlje, mora i izvora voda”, postaje jasno da je u poslušnost uključeno i svetkovanje sedmog dana subote prema četvrtoj zapovijedi. Subota je spomenik koji je sam Stvoritelj podigao svojoj stvaralačkoj moći (Post 2,2.3) i On zahtijeva njezino svetkovanje (Izl 20,8-11).

Međutim, oni koje Gospodin bude zapečatio tijekom posljednje krize (Otk 7,1-8) neće pokazati samo mehaničku poslušnost. Oni su prikazani kako imaju “napisano na svojim čelima njegovo ime i ime njegova Oca” (Otk 14,1). U Bibliji Božje ime označava Njegov karakter (Izl 34,5-7). Držeći se Saveza s Bogom – s Njegovim Zakonom upisanim u srce (Heb 8,10) – ovi vjernici posljednjeg vremena odražavaju karakterne osobine svojeg Stvoritelja i Otkupitelja kojemu su bezuvjetno poslušni.

2. Štovati Boga ili Sotonu?

Kao što je bilo u početku, tako je i u ovom posljednjem sukobu rat između Boga i Sotone vjerski. Sada druga Zvijer zapovijeda stanovnicima Zemlje da se “klanjaju prvoj Zvijeri” (Otk 13,12), dok “kip Zvijeri” nagoni čovječanstvo da joj se “pokloni” pod prijetnjom bojkota i smrti prisiljavajući ljude da uzmu žig i ime prve Zvijeri – njezine karakteristike (rr. 15-17).

Posljednja kriza izbija kad Sotona (djelujući preko dvije Zvijeri) zatraži klanjanje i odanost koji pripadaju jedino Stvoritelju. Bog očekuje ovu krizu. Preko prve i treće anđeoske poruke On upućuje poziv, ali i ozbiljnu opomenu svim stanovnicima Zemlje.

Prvi anđeo: “Bojte se Boga i zahvalite mu, jer je došao čas njegova Suda! *Poklonite se Stvoritelju neba i zemlje, mora i izvora voda.*” (Otk 14,7)

Treći anđeo: “Tko se god *pokloni* Zvijeri i njezinu kipu i primi žig na svoje čelo ili na svoju ruku, pit će vino Božje srdžbe koje stoji natočeno, čisto, u čaši njegova gnjeva. Bit će mučen ognjem i sumporom pred svetim anđelima i pred Janjetom.” (rr. 9.10)

Budući da se ove vijesti naviještaju cijelom svijetu (r. 6), proroštvo predviđa svjetski sukob. Od posljednjeg živog naraštaja ljudskog roda zahtijevat će se da izabere između poslušnosti “Zvijeri i njezinu kipu” ili poslušnosti Bogu Stvoritelju. Donoseći ove odluke, *živi* – u stvarnom

smislu te riječi – odlučuju o svojoj sudbini. Možemo zaključiti da će se na predadventnom sudu prijeći na ispitivanje njihovog života i odluka. Završit će vrijeme milosti za ljude i bit će izgovorene svečane riječi: “Neka nepravednik i dalje bude nepravedan; neka se nečisti i dalje onečišćuje; neka pravednik i dalje živi pravedno; neka se sveti i dalje posvećuje!” Ovome Krist dodaje svoje obećanje: “Pazi! Dolazim uskoro i sa sobom nosim plaću da svakome platim prema njegovu djelu.” (Otk 22,11.12)

D. Sotonin poraz i uništenje

Otkrivenje opisuje Kristov povratak uz pomoć dva različita simbola: (1) nebeski ratar dolazi prikupiti žetvu svojeg otkupljenog naroda, ali i požeti i uništiti nepokajane (Otk 14,14-20); a (2) nebeski ratnik dolazi sa svojim snagama poraziti svoje neprijatelje. Ovaj drugi slikovito opisuje Božju konačnu pobjedu nad Sotonom u velikom moralnom ratu (Otk 19,11-21).

1. Sotona utamničen

Sjedeći na bijelom konju i praćen “nebeskim vojskama”, Krist kao “Kralj kraljeva i Gospodar gospodara” prikazan je kako ulazi u bitku s vjerskom i političkom konfederacijom koja se borila protiv Njega u osobi Njegova naroda sve do završetka posljednjeg vremena (Otk 19,19). “Ali Zvijer bi uhvaćena zajedno s lažnim Prorokom koji je u službi Zvijeri činio znakove i njima zaveo one koji su primili žig Zvijeri i klanjali se njezinu kipu [drugi simbol za Zvijer s dva roga iz Otkrivenja 13,11-17].” (r. 20) Ove dvije sile bit će uništene u posljednjem ognju (r. 20).

Sam Sotona je uhvaćen i utamničen na tisuću godina; to se razdoblje obično naziva milenij.

“Potom opazih anđela gdje silazi s neba držeći u ruci ključ od Bezdana i velike verige. On uhvati Zmaja, staru zmiju – a to je đavao, sotona – i sveza ga na tisuću godina te ga baci u Bezdana, koji nad njim zaključa i zapečati, da više ne zavodi narodâ dok se ne svrši tisuću godina. Poslije toga ima biti odvezan kratko vrijeme.” (Otk 20,1-3)

2. Milenij

Kao što je obećao, Krist uzima svoje sljedbenike – otkupljene iz svih vjekova – na Nebo (Iv 14,1-3; Mt 24,30.31; 1 Sol 4,16-18). Tamo će vladati s Njim (Otk 20,6). Tijekom svoje vladavine otkupljeni sudjeluju u drugoj fazi posljednjeg suda (r. 4). I apostol Pavao spominje sud koji se, kao i prethodna predadventna faza, odvija na Nebu. “Zar ne znate da će sveti suditi svijetu? ... Ne znate li da ćemo suditi anđelima?” (1 Kor 6,2.3) Možemo zaključiti da će takav “pregled” izgubljenih ljudi i anđela pomoći otkupljenima da potpunije shvate narav grijeha i Sotone i protumjera koje je Gospodin poduzeo da bi odgovorio na izazov. (Vidi Sud, III. B. 2.)

Po završetku milenija prorok vidi Sveti grad, novi Jeruzalem, kako silazi s Neba na Zemlju, zajedno s Kristom i otkupljenima (Otk 21,2.10). Krist uskrisuje umrle zle (Iv 5,28.29; Otk 20,5). Prisutnost svih ljudskih bića (otkupljeni u gradu, a izgubljeni izvan grada) daje Sotoni poleta. I dalje dosljedan svojoj naravi, počinje zavoditi i nagovara vojske izgubljenih da napadnu Sveti grad. To je Sotonina posljednja bitka protiv Boga i Njegovog naroda (Otk 20,7-10).

3. Posljednji sud: izvršna faza

Upravo kad napad treba započeti, javlja se Bog. Cjelokupno čovječanstvo pozvano je pred Božji sud (rr. 11-15). Mrtvi, koji prema ovom tekstu (r. 12) nakon svojeg uskrsnuća stoje pred

prijestoljem, tvore golemo mnoštvo izgubljenih koji “ne oživješe dok se nije navršilo tisuću godina” (r. 5). Izvršna faza posljednjeg suda, premda obuhvaća cijelo čovječanstvo (pravedne i nepravedne) i pale anđele (vidi Mt 25,32-46), u određenom smislu usredotočena je na izgubljene. Možemo zaključiti da, dok stoje pred sudom, konačno shvaćaju pitanja vezana uz veliku pobunu i razloge zbog kojih su odlučili odbaciti Božju milost i spasenje, tako obilno nudene u vrijeme milosti.

U izvršnom dijelu posljednjeg suda (koji se odigrava na Zemlji), presude donesene tijekom prvih dviju faza suđenja objavljene su i izvršene. Nepokajani, i ljudi i anđeli, kažnjeni su i uništeni. Oni dolaze pod presudu “druge smrti” iz koje nema uskrsnuća (Otk 20,10.14.15). Isus je ovako sažeo konačnost izvršnog suda za spašene i izgubljene, za Sotonu i njegove anđele: “Nakon toga će kralj reći onima s desne strane: ‘Dođite blagoslovljeni Oca mog, i primite u posjed kraljevstvo koje vam je pripravljeno od postanka svijeta!’... Tada će reći i onima s lijeve strane: ‘Idite od mene, prokleti, u oganj vječni što je pripravljen đavlu i anđelima njegovim.’ ... Ovi će otići u muku vječnu, a pravednici u život vječni.” (Mt 25,34-46)

U našim prijevodima Novoga zavjeta izrazi “vječni” i “u vijeke vjekova” prijevod su grčke imenice *aiōn* i pridjeva *aiōnios* (vidi Otk 14,11; 20,10; Mt 25,41.46). Njihova je osnovna misao *trajanje*, razdoblje neprekinutog vremena. *Dužina* vremena može i ne mora biti beskrajna, već se određuje prema *naravi* predmeta ili osobe na koju se odnosi. Jedino Bog ima urođenu besmrtnost (1 Tim 6,15.16) i On će je udijeliti otkupljenima prigodom Kristovog povratka (1 Kor 15,51-57). I zato, kad Sveto pismo govori o vječnom Bogu ili o ulasku otkupljenih u vječni život, ono govori o beskrajnosti jer je Bog po svojoj naravi besmrtni i On je to svojstvo dodijelio otkupljenima. S druge strane, ni Sotona sa svojim anđelima ni nepokajana ljudska bića nisu besmrtna po svojoj naravi. Obje skupine bit će kažnjene za svoja grešna djela i nakon toga nestati. “Jer je plaća grijeha smrt” (Rim 6,23), odnosno “druga smrt” (Otk 20,14.15; 21,8).

Pri kažnjavanju palih anđela i nepokajanih ljudi i sama Zemlja će biti očišćena vatrom (2 Pt 3,11-13). Nanovo stvorena, ona će biti darovana otkupljenima kao njihov vječni dom (Otk 21,1.5; Mt 5,5). U tom obnovljenom raju Bog će se nastaniti među spašenima (Otk 21,3.4; Vidi BP v. 12. 2004 - Nova Zemlja, II).

Na kraju je rat koji je započeo na Nebu (Otk 12,7) završen. Veliki moralni sukob, koji je tako dugo potresao svemir, konačno je završen. Uspostavljeni su prekinuti odnosi između Neba i Zemlje. Sada je ostvarena božanska namjera “da obuhvati pod jednu glavu u Kristu sve što je na nebesima i što je na zemlji” (Ef 1,10).

VI. Neke teološke posljedice

A. Osiguran moralni sklad

Biblijski izvještaj o kozmičkom sukobu pokazuje da je Bog različite vrste razumnih bića obdario sposobnošću slobodnog odlučivanja i biranja. Ona su se mogla opredijeliti da služe Bogu ili su se mogle pobuniti. Prema tome, moralni sklad božanske vladavine uvijek je bio izložen riziku.

Stvoritelj nije izazvao pobunu, ali je dopustio da se ona pojavi. Unatoč beskrajnoj plimi patnji i boli koju je i ljudima i Bogu nanijelo kršenje božanske volje, duga stoljeća sukoba na

kraju će dovesti do moralne sigurnosti u svemiru. Na osnovi ovog strašnog iskustva, sve vrste razumnih bića – i odana i pala – dragovoljno će odbaciti načela grijeha i priznati Stvoriteljevu pravednost i dobrotu. Prigodom izvršnog suda, kaže Bog, “meni će se pokloniti svako koljeno, i svaki će jezik hvaliti Boga” (Rim 14,11).

B. Svjetonazor

Razumijevanje kozmičkog sukoba pruža kršćaninu razuman i suvisli pogled na povijest svijeta. Iza pojave i propasti naroda, iza igara i protuigara ljudskih interesa krije se nevidljiva borba između božanskog Trojstva, zajedno s vojskama Njemu odanih anđela, i Sotone s njegovim vojskama palih anđela – borba koja neposredno utječe na sve ljudske aktivnosti (Dn 10,1-3.12.13). Premda je Sotona opisan kao “bog ovoga svijeta” (2 Kor 4,4), Stvoritelj “po svojoj volji postupava ... sa žiteljima zemaljskim” (Dn 4,32 [35]) da bi ostvario “vječni naum” (Ef 3,11).

Za razliku od antičkog shvaćanja vremena kao cikličkog, koje se ponavlja, biblijsko shvaćanje vremena je pravocrtno. Božanska ruka, premda ometana sotonskom aktivnošću, ipak suvereno vodi ljudsku povijest prema njezinom kraju: Kristovom drugom dolasku, uklanjanju Sotone i svih sila zla te uspostavljanju Božjeg vječnog kraljevstva.

Ovakav svjetonazor unosi nadu u srce vjernika. Dok rješenja za liječenje svih problema ljudskog društva mogu samo popraviti život na planetu kojim vlada grijeh, kršćanin – kao dio velike mreže ljudskog društva – nastoji djelovati kao “sol” i “svjetlo” u svojem društvu, kao što je činio Krist (Mt 5,13.14; Dj 10,38).

C. Ljudske patnje

Kozmički sukob osvjetljava problem ljudskih patnji. On pruža biblijsku osnovu za usklađivanje kršćanskog vjerovanja u dobrog Boga (kako je otkriven u Isusu Kristu) s postojanjem zlog svijeta. Na prvom mjestu postaje jasno da Bog nije odgovoran za zlo. Stvoritelj je načinio bezgrešne anđele i ljudska bića, od kojih su se neki – služeći se svojom slobodnom voljom – odlučili pobuniti protiv pravednog Stvoritelja. Posljedica je bila da su Zemlju napunili užasnim posljedicama prijestupa.

Zbog naravi Sotoninih izazova te pada Adama i Eve, pravedni kao i nepravedni trpe posljedice vladavine grijeha. Obje skupine izložene su bolestima, zločinima, ratovima, elementarnim katastrofama i drugim zlima. Obje umiru. Međutim, vjernik prima Božju spasiteljsku milost i obećanja o pomoći (Ef 2,8-10; 1 Kor 10,13; 1 Pt 4,12.13). Utvrđen je “blaženom nadom” u Kristov drugi dolazak (Tit 2,13) i kraj velikog sukoba. Krivnja za ljudske patnje ne može se pripisati Božjem prijestolju; ona je posljedica pobune i djelovanja Sotone i njegovih anđela i izopačenog ljudskog roda.

D. Božji karakter

Tijek velikog sukoba otkrio je dubine Božjeg karaktera dotad nepoznate stvorenim bićima. Ni anđeli ni ljudi ne mogu shvatiti golemu cijenu koju je samožrtvujuće božansko Trojstvo moralo osmisliti i ostvariti u planu spasenja. Utjelovljenje Boga Sina i Njegova pomirbena smrt svjedoče o preobilnosti božanske milosti i ljubavi (2 Tim 1,9; Iv 3,16.17). Sukob je otkrio i Božje osobine pravednosti i nepristranosti. Grijeh je okajan, a nije jednostavno zanemaren

(Rim 3,23-26). Ostvareni plan spasenja u potpunosti opravdava hvalu upućenu Bogu: "Velika su i divna tvoja djela, Gospodaru, Bože, Svemogućí! Pravedni su i ispravni tvoji putovi, Kralju naroda!" (Otk 15,3)

E. Pripremljenost vjernika

Sotonini napadi na Crkvu za vrijeme posljednje faze kozmičkog sukoba (Otk 12,17-14,20) opisani su u Otkrivenju da bi vjernici bili upozoreni na opasnost koja im prijete. Usporedba o deset djevoja prikazuje Crkvu koja spava i koja je samo djelomično pripremljena za Gospodnji povratak (Mt 25,1-13). Međutim, kao što je Bog imao posebnu vijest za svijet u "posljednje vrijeme" – vijesti trojice anđela (Otk 14,6-14) – tako ima posebnu vijest za svoje sljedbenike, simbolički prikazane "laodicejskom crkvom" (Otk 3,14-22).

"Jer si mlak" i bljutav, kaže Krist, i "tvrdiš: 'Bogat sam ... ništa mi ne treba', a u stvari "si upravo ti ... siromašan, slijep, i go". On želi popraviti to žalosno stanje. On stoji na vratima njihovog srca, nudi se da uđe i da ih obdaru zlatom, odjećom i pomasti za oči (rr. 18-20). Ovim simboličkim načinom Isus poziva svoju Crkvu u posljednjoj fazi (kao pojedince) da se potpuno pokori Njegovoj vlasti. Kad Krist upravlja životom, vjernik se obogaćuje Njegovom vjerom i ljubavlju (usp. Gal 5,6), oblači i prihvaća Njegovu pravednost (Gal 3,27) i dobiva pravilan uvid u Njegovu volju jer su mu duhovne oči iscijeljene pomašću Svetoga Duha (Iv 16,13).

Vjernici koji prihvate laodicejski poziv: "Budi revan i obrati se!" (Otk 3,19) bude se iz svojeg mrtvila. U Gospodnjoj snazi se kaju i odbacuju sve svoje poznate grijeh; odupiru se kušnjama koje se bore za prevlast. Oni se pridružuju onima koji naviještaju tri anđeoske vijesti. Držeći se čvrstom vjerom Boga, ostaju odani i vjerni Bogu pod strašnim pritiscima iz cijelog svijeta da prime žig i poklone se Zvijeri i njezinu kipu, čak i po cijenu života.

Proročka riječ prikazuje pobjedonosni Božji narod posljednjeg vremena u čijim "se ustima ne nađe laž; oni su bez mane" (Otk 14,5) jer su "prali svoje haljine i obijelili ih u krvi Janjetovoj" (Otk 7,14). Oni stoje pred Bogom kao pobjednici koji su se oduprli Sotoninim najokrutnijim napadima i pjevaju pobjedničku pjesmu svojeg iskustva (Otk 14,2,3; 15,2-4).

VII. Povijesni pregled

Iako su najraniji kršćani znali za postojanje Sotone i sila zla, u idućim je stoljećima kršćansko razumijevanje moralnog sukoba između Boga i Sotone postajalo sve nejasnije jer je bilo izloženo drugim vjerovanjima. Ovdje ćemo razmotriti neka od njih, onako kako su se javljala tijekom stoljeća.

A. Crkveni oci prije i poslije Niceje

1. Origen (185.-254.)

Jedan od najvećih ranocrkvenih grčkih teologa Origen u jednom od svojih ranijih radova ovako je izložio opće kršćansko vjerovanje o Sotoni: "Što se tiče đavla i njegovih anđela, i protivničkih utjecaja, Crkva naučava da ta bića doista postoje; ali što su ona i kako postoje, nije dovoljno jasno objašnjeno. Međutim, većina dijeli mišljenje da je đavao bio anđeo koji je, postavši otpadnik, naveo što je više mogao anđela da otpadnu zajedno s njime i oni se sve do današnjeg

dana nazivaju njegovim anđelima.” (*De principiis*, predgovor, 6 [ANF, sv. 4, str. 239,240])

Origena ponekad nazivaju “prvim kršćanskim univerzalistom”. On je smatrao da “Božja dobrota preko Krista može na kraju dozvati u život sva svoja stvorenja, čak i svoje pobijedene i pokorene neprijatelje”. Izrazom “pokorene” mislio je reći “podložne” u smislu pripadanja Kristu. “Jer naziv ‘podlozan’, kojim smo podložni Kristu, pokazuje da spasenje koje od Njega proistječe pripada Njegovim podanicima.” (Isto, 1.6.1-3 [ANF, sv. 4, str. 260])

Kad se dovede logičnom zaključku, Origenova teorija obnove uključuje i Sotonu i njegove demone. Premda se čini da u nekim kasnijim tekstovima Origen odriče spasenje Sotoni, Augustin i neki drugi, čak i u naše doba, okrivljuju ga zbog tog vjerovanja (Schaff; Gonzales).

2. Augustin iz Hipona (354.-430.)

Pri kraju svojeg života Augustin – najveći od latinskih otaca – razradio je vrlo opširan odgovor poganima koji su kršćansku religiju i ukidanje poganskog bogoslužja proglasili krivim što su barbarski Goti (410.) opljačkali Rim. Tijekom 13 godina (413.-426.) napisao je djelo u dvadeset dvije knjige, poznato pod imenom *Božji grad* (*De civitate Dei*). Prvih deset knjiga Augustin je posvetio odbacivanju optužbi, dok je u ostalima razvio filozofiju povijesti, prvu takve vrste među kršćanima.

Služeći se simbolom dva grada – nebeskog (u kojem prebiva Bog, Njegovi anđeli i narod) i zemaljskog (u kojem prebiva đavao, njegovi anđeli i bezakonici), Augustin prati njihovo podrijetlo, napredak – isprepletan i povezan u ovom sadašnjem svijetu – i konačnu sudbinu (*Božji grad* 11.1 [NPNF-1, sv. 2, str. 205]). Prati ih kroz cijelu biblijsku povijest, od pada anđela do konačnog kažnjavanja izgubljenih i blaženstva spašenih, s njegovim tumačenjima više događaja i izabраниh osoba. Doživljaji Kajina i Abela ilustriraju “mržnju koja vlada između dva grada, Božjeg i ljudskog” (Isto, 15.5. [NPNF-1, sv. 2, str. 287]).

Podrijetlo ili “temelji” dva grada potječu iz “razlike koja se pojavila među anđelima”, a dovela je do razdvajanja dobra i zla (Isto, 11.1 [NPNF-1, sv. 2, str. 205]). Premda su đavao i njegovi anđeli izbačeni s Neba, do njihovog pada nije došlo zato što ih je Bog stvorio zle po naravi. “On je učinio da đavao (dobar po stvaranju, zao po svojem izboru) bude zbačen sa svojeg visokog položaja.” (Isto, 11.17 [NPNF-1, sv. 2, str. 2a4]). Augustin je smatrao da je Bog unaprijed znao za pad Sotone i ljudskog roda, ali je tvrdio da “Bog nikad nikoga ne bi stvorio, ne samo anđela, nego ni čovjeka, čiju bi buduću zloću unaprijed znao, ako nije isto tako unaprijed znao kako ga može uporabiti za dobro ukrašavajući protok vjekova kao što izuzetnu poemu ukrašavaju antiteze.” (Isto, 11.18 [NPNF-1, sv. 2, str. 215]).

Augustin je tisuću godina i vezivanje Sotone (Otk 20,1-3) protumačio kao simbole kršćanske ere. On kaže da je anđeo “zauzdao i ograničio njegovu silu” (Isto, 20.7. [NPNF-1, sv. 2, str. 427]). “Đavao je bio svezan ne samo kad je Crkva osnovana ... svezan je i sada i bit će svezan do svršetka svijeta” (Isto, 20.8 [NPNF-1, sv. 2, str. 428]). Tvrdio je da vezivanje sprečava Sotonu da se posluži “svom svojom silom”. U protivnom bi tijekom ovog dugog razdoblja “mnoge osobe, koje Bog nikada ne bi želio izložiti takvim kušnjama, doživjele propast svoje vjere ili bi bile spriječene da vjeruju; da se to ne bi dogodilo, on je svezan.” (Isto.)

Štoviše, Crkva je “već sada Kristovo kraljevstvo. ... Njegovi sveti i sada kraljuju s Njim.” Prijestolja i suce, spomenute u viđenju (Otk 20,4), tumači kao “prijestolja vladara i same vladare

koji sada upravljaju Crkvom” (Isto, 20.9 [NPNF-1, sv. 2, str. 430]).

Na kraju svijeta đavao će biti odvezan i “bjesnet će svom svojom snagom i snagom svojih anđela tri godine i šest mjeseci” (Isto, 20.8 [NPNF-1, sv. 2, str. 428]). Njihov napad na “tabor svetih – ljubljani grad” (r. 9) tumači kao posljednje progonstvo Crkve po cijelom svijetu od strane svih njezinih neprijatelja (Isto, 20.11 [NPNF-1, sv. 2, str. 432]).

“Kada dva grada, jedan Božji, a drugi đavlov, konačno dođu kraju zahvaljujući Isusu Kristu, našem Gospodinu, sucu živih i mrtvih” (Isto, 21.1 [NPNF-1, sv. 2, str. 452]), “tjelesa osuđenih, bilo ljudi ili đavla” trpjet će muke u jezeru vječnog ognja (Isto, 21.10,23 [NPNF-1, sv. 2, str. 469]). Tako će zemaljski grad doživjeti svoju konačnu sudbinu.

B. Reformacija i poslije reformacije

1. Jean Calvin (1509.-1564.)

Reformator druge generacije, Jean Calvin, poznat je po sistematizaciji doktrina reformirane vjere. Calvin je odbacio tvrđenje humanista da đavoli nisu ništa drugo do “loše sklonosti ili nemiri izazvani našom tjelesnom naravi”. On je tvrdio da su to stvarna bića, s tim što je njihova osuda na vječnu kaznu dokaz njihovog stvarnog postojanja (*Institutiones* 1.14.19). Međutim, nije smatrao korisnim istraživati narav Sotoninog pada. “Neki mrmljaju što Sveto pismo ne ... iznosi jasno i uredno tumačenje Sotoninog pada, njegovog uzroka, načina, datuma i naravi. Budući da takve stvari nama ništa ne znače, bolje je, ako baš ne možemo šutke prijeći preko njih, samo ih usput spomenuti.” (Isto, 1.14.16)

Sotonina sadašnja zla narav nije “nastala stvaranjem, već izopačenjem”. Nekad su đavoli bili “Božji anđeli, ali su pobunom upropastili sebe i postali oruđa za upropaštavanje drugih” (Isto).

Calvin je vjerovao u kozmički sukob između Boga i Sotone, ali je tvrdio da Bog ograničava Sotonu i da ga ponekad prisiljava da vrši Njegovu volju.

“Što se tiče sukoba i rata za koji je rečeno da Sotona vodi protiv Boga, moramo ga razumjeti držeći na umu da Sotona ne može ništa učiniti protiv Božje volje i Njegova odobrenja. ... Štoviše, premda kažemo da se Sotona protivi Bogu i da radi nasuprot Njegovim djelima, mi istodobno naglašavamo da Njegov otpor i protivljenje ovise o Božjem dopuštenju. ... Budući da ga Bog drži svezanog i okovanog ograničavajući njegovu moć, on dakle čini samo ono što mu je dopušteno i na taj način je, bez obzira koliko nerado, poslušan svojem Stvoritelju i primoran, kad god je to potrebno, da Mu služi.” (Isto, 1.14.17)

Vođen svojim predestinacijskim gledištima, Calvin je smatrao da se Bog služi Sotonom i njegovim demonima u “discipliniranju vjernika”, ali je nijekao da oni mogu biti “pobijeđeni”. S druge strane, Bog predaje Sotoni “vlast nad bezbožnima i nevjernima, za koje nije predvidio da pripadnu Njegovom stadiu” (Isto, 1.14.18).

2. John Milton (1608.-1674.)

Godine 1667., oko stotinu godina nakon Calvinove smrti, engleski pjesnik John Milton objavio je opširni ep *Izgubljeni raj* koji je proširio nekoliko godina kasnije. Ovaj ep koji sadrži mješavinu biblijskih podataka, ljudske predaje i pjesnikove mašte, pripisuje čovjekov pad i gubitak raja Sotoninim obmanama. Milton opisuje podrijetlo i trajanje neprijateljstva između

Šta natera Praroditelje naše tu
U srećnom Carstvu, u slavi Nebesa
Da s' odmetnu od Oca, prekrše mu Volju,
Sem zabrane jedne, Gospodare Sveta?
Ko zavede ih prvi na tu gnusnu bunu?
Paklena Zmija; on beše, čija varka
Zavišću, osvetom živa, zavede
Majku ljudstva i tad je njegov ponos
Zbacio ga s Nebesa, s Vojskom celom
Anđela pobune, uz čiju pomoć htede
Vinut' se u Slavu nad Knezov'ma svojim,
Venijuć' u istost sa Visinom krajnjom,
Ako otpor da; i s lakomim ciljem
Protiv Trona i Carstva Božjeg
Slepi započe Rat nebeski i Bitku
Oholu uzalud. Svemoćna je Snaga
Bacila njega u plamu Večnog Neba
Strmoglavce uz strašni raspad i tutanj
U tamu najkrajnju, tamo da živi
U Negvi Adamantnoj i Vatre kazni,
Jer oružjem je Svemoćnom prkosio.
Devetostruk prostor što medi Dan i Noć
Ljud'ma smrtnim, tu sa družbom strašnom
Svladan leži, u ognjenom se viru
Vrteć' proklet, no besmrtn; al' mu udes
Bes još više budi, jer sad trpi oba
I nestalu sreću i pretrpljen bol
Što ga kinji; okolo baca pogled svoj
Mračan, što svedok je užasa i muke,
U smesi oholosti i čvrste mržnje
Odjednom vidi, ko što Anđeli mogu,
Zlokobno mesto, pusto i divlje;

Džon Milton, *Izgubljeni raj I*, prijevod, Darko Bolfan, prepjev, Dušan Kosanović, urednik, Predrag Marković, Beograd: Filip Višnjić, Zavod za izdavačku delatnost, 1998., str. 98. stih 30.-60.

čovjeka i đavla kao "rat". Uzrok njegove mržnje pripisuje oholosti i težnji da se uzdigne iznad svojih drugova i postane jednak Bogu:

Milton samo djelomično slijedi biblijski izvještaj. On vjeruje da je Sotona besmrtn i da će rat prestati, ali da će njegovo postojanje i muke trajati vječno.

C. Suvremeno doba

Otkrivanje rukopisa s Mrtvog mora (1947. g.) populariziralo je hipotezu da se židovsko zanimanje za Sotonu, kako se vidi iz Staroga zavjeta i međuzavjetne literature (apokrifi i pseudoepigrafi), razvilo iz perzijskog dualizma. Prema toj hipotezi sukob između dobrog Ahura Mazde i zlog Angra Mainyua (zaratustrizam) tvori osnovu židovskog shvaćanja kozmičkog sukoba između Boga i Sotone. Međutim, postoje važne razlike, a i same paralele su upitne (LaSor, str. 1202; Fuller, sv. 4, str. 341).

Mnogo je rasprostranjenija pojava da intelektualci i liberalni teolozi jednostavno niječu postojanje đavla i zlih anđela kao bića. Jedan humanistički pristup polazi od zaključka da su "međusobno konkurentne verzije kršćanstva" razvile pojam Sotone iz drevnih mitova u sukobu. "Više od bilo kojeg drugog čimbenika, borbe oko krivovjerja proizvele su priče o Sotoninoj pobuni u početku. ... Ono što se u sadašnjosti smatra Sotoninim protivljenjem Kristu, preneseno je u prošlost u priču o njegovom podrijetlu." "Da Sotona ne postoji, Crkva bi ga morala izmisliti." (Forsyth, str. 310,311,317) S druge strane, vrlo poznati kršćanski apologet C. S. Lewis zalagao se za postojanje Sotone: "Ovu Mračnu Silu stvorio je Bog i kad je bila stvorena, bila je dobra, ali je poslije postala zla. Kršćanstvo se slaže s dualizmom da je svemir u ratu. Ali ne smatra da se radi o ratu između dvije nezavisne sile. Ono smatra da se radi o građanskom ratu, o pobuni, i da mi živimo u dijelu svemira koji je okupirao buntovnik." (Lewis, str. 50,51)

Općenito, liberalni novozavjetni biblijski znanstvenici smatraju upitnim autentičnost različitih elemenata izvještaja u evanđeljima, a posebno Isusovih kazivanja i čuda. Nakon što je primijenio književne kanone više kritike, Joachim Jeremias, poznati njemački profesor, priznaje: "Čak i onda kad se na izvještaje o čudima primijene stroga kritička mjerila, preostaje povijesna jezgra koje se može dokazati." (Jeremias, str. 92) U ovu prihvaćenu "jezgru" spada istjerivanje demona od strane Isusa i Njegovih učenika, ili "bitke" sa Sotonom, kako ih on opisuje. Komentirajući Isusov odgovor na uspjehe učenika (Lk 10,18), on primjećuje: "Tako *logion* znači: 'Gledao sam sotonu gdje pade kao munja s neba!' Zbacivanje Sotone iz nebeskog svijeta pretpostavlja da se prije toga odvijao rat na Nebu, kao što je opisano u Otkrivenju 12,7-9. Isusov vizionarski uzvik radosti preskače interval vremena prije posljednje krize i u egzorcizmu koji su obavili učenici vidi osvit Sotonina uništenja. Ova faza je već dostignuta: zli duhovi su bespomoćni, Sotona je uništen, raj se otvara (r. 19), imena otkupljenih stoje upisana u knjigu života (r. 20).

Ove izjave nemaju analogije u suvremenom judaizmu; ni sinagoga ni Kumran ništa ne znaju o porazu Sotone koji je počeo već u sadašnjosti." (Jeremias, str. 95)

Evangelički biblijski znanstvenici prihvaćaju stvarno postojanje Sotone i zlih anđela kao bića. Smatraju da je Sotona nekada bio "anđeosko biće na visokom položaju" koje se pobunilo protiv Stvoritelja. Razlika postoji u odnosu na pale anđele: jedna vrsta slobodno luta Nebom i Zemljom zajedno sa Sotonom, dok je druga "utamničena u tartaru". Sotona je izazvao moralni pad čovječanstva. Premda je ograničen kao stvorenje, dopušteno mu je da nastavi sa svojim zlim aktivnostima. S vremenom će biti uklonjen s Neba i Zemlje i zatvoren u "Bezdan za tisuću godina". Po isteku tog vremena Sotona će krenuti u svoj posljednji napad na Boga, ali će ga stići konačna kazna u ognjenom jezeru (Otk 20,1-10). "To će biti mjesto u kojem će zli anđeli i

osuđeni ljudi biti držani u karanteni kako ostatak Božjeg bezgrešnog svemira ne bi bio izložen kvarenju tijekom vječnosti.” (Unger, str. 972,973)

Da bi u suvremenom svijetu, s obzirom na sveopće bujanja zla i nasilja osigurao adekvatniju teodiciju, nedavno je jedan evangelički biblijski učenjak predložio pojam “stalnog rata”. Ustavši protiv klasičnog filozofskog kršćanskog pristupa zlu (“Prema ovom gledištu u najmanju ruku se smatra da sve, čak i ono loše, ima neku posebnu božansku svrhu postojanja”), on skreće pozornost na kozmički sukob između Stvoritelja i stvorenih bića (palih anđela i ljudskog roda) koja su svjesno odlučila ustati protiv Njega i u ovom svijetu izazvati što veći kaos. “Dok suvereni Bog može i nastoji izvući nešto dobra iz užasnih događaja prouzrokovanih demonima (Rim 8,28), zlo se događa samo zato što su slobodna bića, koja su ustala protiv Boga, tako poželjela.” (Boyd, str. 35,291.292)

D. Adventističko stajalište

Adventističku doktrinu obilježava svjetonazor prema kojem se između Boga i Sotone odvija veliki kozmički sukob. Kratak pregled Biblije i crkvene povijesti, pisan iz te perspektive, prvi put je adventističkim vjernicima svetkovateljima subote uputila Ellen White 1858. godine pod naslovom *Spiritual Gifts: The Great Controversy Between Christ and His Angels, and Satan and His Angels* (str. 17-219). Počevši s padom Sotone, ukratko je prikazan sukob u vrijeme prvog Kristovog dolaska, prve Crkve, srednjovjekovnog razdoblja i reformacije u šesnaestom stoljeću. Posljednji dio knjige bavi se događajima koji su proglašeni u Otkrivenju pa sve do nove Zemlje. Pišući za života o tom predmetu, Ellen White je pripremila poznati niz Velika borba u kojem prve četiri knjige opisuju veliki sukob od Postanka do Otkrivenja. Peta knjiga, koja nosi skraćeni naslov cijelog niza, *The Great Controversy Between Christ and Satan* (Velika borba između Krista i Sotone), usmjerava čitatelja na sukob u vrijeme kršćanske ere i “rasvjetljava budući sukob koji se brzo približava” (*Velika borba*, str. 12).

Godine 1980. Generalna konferencija adventista sedmoga dana uključila je u svoja revidirana i proširena “Temeljna vjerovanja” osmi članak, pod naslovom “Sukob između dobra i zla”:

“Cijelo čovječanstvo umiješano je u veliki sukob između Krista i Sotone koji se odnosi na Božji karakter, Njegov Zakon i Njegovu vladavinu svemirom. Ovaj je sukob izbilo na Nebu kada je jedno biće stvoreno sa slobodom izbora, u samouzvišenju postalo Sotonom, Božjim protivnikom, i povelu u pobunu dio anđela. On je duh pobune unio i u ovaj naš svijet kad je naveo Adama i Evu na grijeh. Taj je čovjekov grijeh izopačio Božju sliku u ljudima, unio nered u stvoreni svijet i konačno izazvao njegovo uništenje u vrijeme općeg potopa. Pred očima cijelog svemira ovaj je svijet postao pozornicom sveopćeg sukoba u kojem će Bog konačno potvrditi da je pun ljubavi. Da bi pomogao svojem narodu u tom sukobu, Krist šalje Svetoga Duha i svoje vjerne anđele da ga vode, štite i pomažu mu na putu spasenja (Otk 12,4-9; Iz 14,12-14; Ez 28,12-18; Post 3; Rim 1,19-32; 5,12-21; 8,19-22; Post 6-8; 2 Pt 3,6; 1 Kor 4,9; Heb 1,14).”

Pioniri adventista svetkovatelja subote i njihovi kasniji pisci razvili su svoje razumijevanje kozmičkog sukoba uglavnom zahvaljujući proučavanju sustava hebrejskog Svetišta i proročanstava Daniela i Otkrivenja. Proučavajući obrede u Svetištu, složili su se s mileritom Owenom Crosierom (str. 43) da je jarac za Azazela, koji se pojavljivao u ritualima Dana pomirenja (Lev 16,8.20-22) bio “pralik Sotone” i da je istjerivanje jarca u pustinju pretkazivalo Sotonino veza-

nje i utamničenje u "Bezdanu", u skladu s tekstom u Otkrivenju 20. Prema tome, svetkovatelji subote već su vrlo rano shvatili istinu da će Bog učiniti *kraj* sukobu. Sotona, začetnik grijeha, bit će kažnjen za svoju pobunu i uništen (4SP, str. 266,267; Gilbert, str. 205).

Proročke knjige Daniela i Otkrivenja omogućile su tek rođenoj Crkvi najšire razumijevanje aktivnosti uključenih u veliki sukob kad se on preselio na Zemlju. "Oni su pristupali proročanstvima kao nadahnutom opisu vjekovnog sukoba između dobra i zla i osobnog rata između Krista i Sotone oko vlasti nad ljudskim rodom u pozadini tog sukoba. Proročanstvo je za njih bilo nepogrešivi opis velikog sukoba između istine i zablude tijekom svih vjekova." (PFOF 4,1054)

Godine 1887. izdane su kao knjiga 162 biblijske teme u obliku pitanja i odgovora s naslovom *Bible-Reading Gazette*. Dvije teme bavile su se Sotonom i njegovim djelovanjem (br. 90 i 138). Lekcije su sadržavale proročanstva i opće biblijske izjave i tvorile su osnovu za kasnija izdanja *Bible Readings for Home Circle*, standardnog crkvenog djela u kojem se raspravljalo o tom predmetu pod naslovima "Podrijetlo zla", "Podrijetlo, povijest i sudbina Sotone" i "Sotonin rat protiv Crkve" (vidi izdanja iz 1934. i 1947. godine). J. H. Waggoner prišao je predmetu velike borbe više s proročke strane u svojem djelu *From Eden to Eden*. S. N. Haskell je 1905. objavio studiju Otkrivenja 12 pod naslovom *The Great Controversy* u svojoj knjizi *The Story of the Seer of Patmos* (str. 209-223). Danas se ulomak Svetoga pisma iz Otkrivenja 11,19-14,20 još uvijek naziva viđenjem "velike borbe", jer ukratko opisuje podrijetlo Sotone, rat protiv Krista i Njegovog naroda za vrijeme kršćanske ere te njegov posljednji napad (Maxwell, sv. 2, str. 60, tablica).

Sotonin posljednji "rat" (Otk 12,17) izazvao je najveće zanimanje prvih adventista svetkovatelja subote. Pošto su sudjelovali u objavljivanju prve i druge anđeoske vijesti, istraživali su značenje treće, posljednje vijesti (Otk 14,9-14). Kao protestanti, primjenjujući historicističko načelo u tumačenju proročanstava, pioniri ovog pokreta bili su upoznati s poistovjećivanjem malog roga (Dn 7,8.21.25) i Zvijeri slične leopardu sa sedam glava (Otk 13,1-10) s papinstvom i njegovim srednjovjekovnim razdobljem "rata protiv Svetaca" (1260 godina) od 538. do 1798. godine.

U devetnaestom stoljeću oni su identificirali Zvijer s dva roga (Otk 13,11-17) kao Sjedinjene Američke Države, a njezine rogove kao u janjeta – simbole njezine sile – kao republikanstvo i protestantizam. "Žig Zvijeri" identificirali su kao papinsku promjenu subote u nedjelju, a "kip Zvijeri" kao savez države i crkve koji će proglasiti obvezatnost svetkovanja nedjelje uz prijetnju bojkotom i smrću (vidi BP v. 13. 2005 - Ostatak/Trojica anđela, VI. H. 3; PFOF, sv. 4, str. 941-1173; Damsteegt, str. 192-220).

Na temelju ovih studija adventisti sedmoga dana zaključili su da će se Sotonina posljednja bitka voditi oko poslušnosti Božjem moralnom Zakonu – Deset zapovijedi, a osobito oko četrte zapovijedi. Budući da vijest trećeg anđela (Otk 14,9-13) upućuje strogo upozorenje cijelome svijetu da ne primi žig Zvijeri, da se ne klanja Zvijeri i njezinom kipu, odluke donesene u tom posljednjem sukobu označit će razliku između života i smrti. Uz još neka dotjeravanja, ovo gledište o završnoj "bitci" u kozmičkom ratu postalo je standardno adventističko shvaćanje.

U novije vrijeme adventisti sedmoga dana počeli su harmagedonsku bitku u Otkrivenju (Otk 16,12-16) smatrati integralnim dijelom Otkrivenja 12-19. Zbog toga viđenje nije ograničeno na veliki, završni politički sukob narodâ; to je vjerovanje prihvaćeno nakon prvih pio-

nirskih godina, a dijele ga i druge kršćanske skupine. Umjesto toga "Harmagedon je prikazan kao završna bitka u velikom sukobu između sila dobra i zla koji je počeo na Nebu, a završit će na Zemlji (Otk 12,7-9.12). Harmagedon je opisan kao 'rat velikoga Dana Boga, Svemogućega' (Otk 16,14). Prema tome, poklapa se s sveopćim Božjim danom suda" (LaRodelle, sv. 7, str. 374).

Sveobuhvatno razumijevanje niza elemenata kozmičkog sukoba navelo je adventiste na svijest o činjenici da se isti taj sukob vodi na osobnoj razini.

Ako će vjernici biti izloženi snažnim sotonskim obmanama i kušnjama, posebno u posljednje vrijeme, tada moraju dopustiti Kristu da upravlja njihovim svakidašnjim odlukama i načinom življenja. U tom okviru biblijska tema o pripremi za buduće Kristovo kraljevstvo dobiva posebnu važnost. Pavao je pisao Titu: "Baš se tim očitova milost Božja u svojoj spasiteljskoj snazi za sve ljude, da nas odgaja da se odrećemo bezbožnosti i svjetskih požuda te živimo umjereno, pravedno i pobožno u ovom svijetu, kao ljudi koji iščekuju blaženo ispunjenje nade, naime, pojavu sjaja velikoga Boga, našega Spasitelja, Isusa Krista." (Tit 2,11-13)

Zbog toga kršćani trebaju pokazati duboku i iskrenu želju da se u svojem svakidašnjem životu upravljaju prema Božjim putovima jer život u skladu s kršćanskim načelima, bilo onima koja su izričito objavljena u Svetome pismu, bilo onima koja se otkrivaju u zakonima prirode, odgovara narodu koji se priprema za Kristov povratak. Povremeno su neki pogrešno naglašavali ovu sklonost isticanja kršćanskog življenja na štetu središnje evanđeoske istine o Kristovoj sili posvećenja. Među adventistima je ova tendencija teološki uravnotežena oživljavanjem nauka o opravdanju vjerom na zasjedanju Generalne konferencije 1888. godine. Premda je isprva naišla na protivljenje mnogih, pa i vodećih ljudi u Crkvi, danas je opravdanje vjerom ključni element uravnotežene biblijske teologije.

Ovo praktično naglašavanje kršćanskog načina življenja izraslo je iz dubokog osvjedočenja da pokret adventista sedmoga dana ima ulogu sličnu ulozi proroka Ilije i Ivana Krstitelja: pripremiti ljude za Kristov povratak (1SG, str. 30,31). Ivan je pozivao ljude da se pokaju za svoje grijeh i pokažu "plod dostojan obraćenja" (Mt 3,2.8 - JB). S obzirom na strašni pritisak kojemu će Sotona izložiti vjernike posljednjeg vremena, kad će biti ugrožen i njihov život (Otk 13), samo će oni čiji je karakter u skladu s Božjom voljom primiti Njegov pečat odobravanja i ostati vjerni.

"Što vi činite, braćo, u velikom djelu pripreme? Oni koji se sjedinjuju sa svijetom postaju slični svijetu i spremaju se da prime žig Zvijeri. Oni koji se ne uzdaju u sebe, koji se ponižavaju pred Bogom i čiste svoju dušu pokoravajući se istini - to su oni koji postaju slični Nebu i spremaju se da prime Božji pečat na svoja čela. Kad zapovijed izide i pečat bude utisnut, njihov karakter će ostati čist i neuprljan za svu vječnost." (*Iz riznice svjedočanstava*, sv. 2, str. 53)

Sažetak. Adventističko razumijevanje kozmičkog sukoba omogućilo je Crkvi da stekne racionalan, zaokružen pogled na svijet. Sve biblijske doktrine našle su svoje mjesto i značenje u okviru njegove teološke riznice. To razumijevanje usmjerava pogled na suverenog Stvoritelja-Boga - na Njegov karakter, Zakon i vladavinu. Ono razotkriva tajnu grijeha - što je grijeh, kako je započeo i zašto postoji. Kao odgovor na nevolje čovječanstva, na grešnike se izljevaju Božja

milost putem plana spasenja koji je širokim potezima prikazan simbolima hebrejske službe u Svetištu i pretkazan proročanstvima; ostvaren smrću, uskrsnućem i svećeničkim posredovanjem utjelovljenog Božjeg Sina i povjeren Crkvi da ga objavi stanovnicima cijelog svijeta u sili Svetoga Duha.

Dalekosežne posljedice ovog sukoba zahtijevaju postojanje posljednjeg suda koji će poštovati odluku stvorenih bića i istodobno dovesti do jedinstvenog odbacivanja Sotoninih tvrdnji i optužbi protiv Boga, istinskog moralnog Vladara svemira. Propast izazvana vladavinom grijeha učinila je nužnim Kristov povratak, uskrsnuće mrtvih, uništenje Sotone – palih anđela i nepokajanih ljudskih bića – i ponovno stvaranje Zemlje kao vječnog doma otkupljenih. Tako će božanska Promisao nadvladati strašne gubitke u ovom kozmičkom sukobu i osigurati vječni sklad i sreću razumnih stvorenih bića.

VIII. Literatura

- Augustine. *The City of God*. Prijevod Marcus Dods. *Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church*. Urednik Philip Schaff. Grand Rapids, Eerdmans, 1979., sv. 2.
- Bauer, Walter. *A Greek-English Lexicon of the New Testament*. Prijevod William F. Arndt i F. Wilbur Gingrich. Chicago, University of Chicago Press, 1957.
- Bible Reading Gazette, The*. Battle Creek, Mich., Review and Herald, 1887.
- Bible Readings for the Home Circle*. Washington, D.C.: Review and Herald, 1914., 1935., revidirano 1947.
- Boyd, Gregory A. *God at War: The Bible and Spiritual Conflict*. Downers Grove, Ill., InterVarsity Press, 1997.
- Calvin, John. *Institutes of Christian Religion*. Prijevod Henry Beveridge. Grand Rapids, Eerdmans (izdanje u jednom svesku), 1989., 1997.
- Crossier, O. R. L. "The Law of Moses". *The Day Star Extra*, 7. veljače 1846.
- Damsteegt, P. Gerard. *Foundations of the Seventh-Day-Adventist Message and Mission*. Berrien Springs, Mich., Andrews University Press, 1977.
- Daniells, Arthur G. *Christ Our Righteousness*. Washington, D.C., Review and Herald, 1941.
- Forsyth, Neil. *The Old Enemy: Satan and the Combat Myth*. Princeton, N.J., Princeton University Press, 1987.
- Froom, LeRoy E. *The Prophetic Faith of Our Fathers*. 4 sveska. Washington, D.C., Review and Herald, 1946.–1954.
- Fuller, Daniel P. "Satan". *International Standard Bible Encyclopedia*, svezak 4. Temeljito revidirano. Geoffrey W. Bromiley, urednik. Grand Rapids, Eerdmans, 1988.
- Gilbert, F. C. *Messiah in His Sanctuary*. Washington, D.C., Review and Herald, 1937.
- Gonzales, Justo L. *A History of Christian Thought*, sv. 1. Nashville/New York: Abington Press, 1970.
- Haskell, Stephen N. *The Story of the Seer of Patmos*. Washington, D.C., Review and Herald, 1905.
- Holbrook, Frank B. *The Atoning Priesthood of Jesus Christ*. Berrien Springs, Mich., Adventist Theological Society Publications, 1996.

- Jeremias, Joachim. *New Testament Theology*. New York, Charles Scribner's Sons, 1971.
- LaSor, William S. "Zoroastrianism". *Evangelical Dictionary of Theology*. Urednik Walter A. Elwell. Grand Rapids, Baker Book House, 1984.
- LaRondelle, Hans K. "Armageddon: Sixth and Seventh Plagues". *Symposium on Revelation. Daniel and Revelation Committee Series*, urednik Frank B. Holbrook. Silver Springs, Md., Biblical Research Institute, 1992., sv. 2, str. 373-390.
- Lewis, C. S. *Mere Christianity*. New York, MacMillan, 1952.
- Maxwell, C. Mervyn. *God Cares*. Sv. 2. Boise, Idaho, Pacific Press, 1985.
- Milton, John. *Paradise Lost and Paradise Regained*. Urednik Christopher Ricks. The Signet Classic Poetry Series. New York, Penquin Books U.S.A. Inc. 1968.
- Origen. *De Principiis*. Ante-Nicene Fathers, sv. 4. Urednici Alexander Robertas, James Donaldson. Grand Rapids, Eerdmans, 1959.
- Schaff, Philip. *History of the Christian Church*, sv. 2, pretisak. Grand Rapids, Eerdmans, 1959.
- Što adventisti vjeruju... Zagreb, Znaci vremena, 2000.
- Unger, Merrill F. "Satan". *Evangelical Dictionary of Theology*. Urednik Walter A. Elwell. Grand Rapids, Baker Book House, 1984.
- Van Alstine, G. A. "Dispersion". *International Standard Bible Encyclopedia*, svezak 1. Temeljito revidirana. Geoffrey W. Bromiley, urednik. Grand Rapids, Eerdmans, 1979.
- Waggoner, J. H. *Eden to Eden*. Oakland, Calif., Pacific Press, 1890.

SUMMARY

The Great Controversy

Scattered across the pages of both the OT and NT lie many references and allusions to an unrelenting war between God and Satan, between good and evil on both cosmic and personal levels. Comparing these passages, we inlay their individual insights to form a mosaic window of truth through which we can perceive the total message of Scripture with greater clarity than otherwise.

The moral controversy, which has troubled the universe of God's creation, is closely linked to the plan of salvation. The letter provides not only deliverance for humanity from the enslavement of sin, but also a theodicy for the Godhead against Satan's accusations. In the following study the biblical data have been arranged in chronological sequence in order to demonstrate more effectively the nature of the war, how it unfolded, its course through the centuries, the final struggle, which ends in Satan's defeat and God's triumph and vindication. The article concludes with a summary of some of the more important theological truths exhibited by this foundational teaching of Scripture.

Key words: *Great-Controversy; Cosmic-conflict; God-and-Satan; Lucifer; Victory-of-Good-over-Evil*

Izvornik: Frank B. Holbrook. „The Great Controversy.“ U *Handbook of Seventh-day Adventist Theology*. Urednik, Raoul Dederen. Hagerstown, MD.: Review and Herald, 2000. Str. 969-1009.

Prijevod: *Hinko Pleško*